МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКА АКАДЕМІЯ»

ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНИХ НАУК І СОЦІАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
освітній рівень – бакалавр

на тему: **«НЕАВТЕНТИЧНА ПОВЕДІНКА В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРІ ПОЛЬЩІ ПІД ЧАС ПРЕЗИДЕНТСЬКОЇ КАМПАНІЇ 2025 РОКУ»**

Виконала:
Здобувачка 4 року навчання
Спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

Романова Олександра Олексіївна

Керівник:
Осадчук Роман Юрійович
старший викладач
кафедри міжнародних відносин

КИЇВ 2026

ЗМІСТ

ВСТУП

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю системного аналізу російського інформаційного протиборства (війни), яке реалізується через механізми рефлексивного контролю, з метою прихованої зміни сприйняття та поведінки об'єкта в інтересах агресора. На сучасному етапі російські інформаційні атаки спрямовані на дестабілізацію України та країн-членів ЄС і НАТО, зокрема стратегічного партнера України – Республіки Польща. Причому ціль операцій обирається незалежно від наявності відкритого збройного конфлікту чи стану офіційних двосторонніх відносин, що свідчить про перманентний характер реалізації Росією інформаційних операцій, яке через більш лімітоване використання інформаційних спроможностей Україною та західними демократіями не зустрічає паритетної відплати.

Окрім того, інформаційні операції як інструмент гібридної агресії РФ часто мають транскордонний характер, спрямовуючись проти кількох союзників одночасно, наприклад, проти України та Польщі, через інструменталізацію проблемних питань спільної історії, таких як Волинська трагедія. Метою РФ є розкол еліт, руйнування стратегічної співпраці та підрив міжнародної підтримки України. Особливо небезпечними такі втручання стають у періоди значущих інституційних трансформацій, насамперед під час виборчих процесів, що підтверджується досвідом втручання РФ у президентські вибори в Польщі 2025 року.

Дослідження кейсу виборів Президента Польщі 2025 року демонструє, що використання координованої неавтентичної поведінки (CIB) у формі мереж ботів та тролів дозволило агресору штучно підсилити поляризуючі антиукраїнські наративи. Така активність мала на меті маніпулювання електоральними вподобаннями польського суспільства та створення сприятливих умов для кандидатів з антиукраїнською риторикою, зокрема Кароля Навроцького (що переміг), Славоміра Менцена та Гжегоша Брауна. Таким чином, аналіз еволюції російських інформаційних операцій (з європейської перспективи – FIMI) та

розробка механізмів протидії їм є критично важливими для збереження української державності загалом, та гарантування національної безпеки України та Польщі зокрема.

Дослідницькі питання можна сформулювати наступним чином:

Чи використовували зовнішні актори, зокрема РФ, скоординовану неавтентичну поведінку (CIB) для впливу на польські президентські вибори 2025; якщо так, то яким чином?

Яке місце у потенційному поширенні антиукраїнських наративів CIB-акаунтами мала експлуатації теми Волинської трагедії?

Мета дослідження полягає у тому, аби виявити та описати координовану (зокрема, Росією) неавтентичну поведінку в інформаційному просторі Польщі під час президентської кампанії 2025 року.

Водночас, **завдання** полягають у наступному:

1. Виокремити структурні елементи російської моделі інформаційного протиборства та розкрити характер їхнього взаємозв’язку.
2. З’ясувати відмінність російської моделі інформаційного протиборства від західної.
3. Проінтерпретувати механізми використання мереж координованої неавтентичної поведінки (CIB) як інструменту конструювання ідентичностей крізь призму конструктивізму.
4. Розробити адаптовану Actor-Behavior-Content методологію (ABC; укр. Актор-Поведінка-Контент) для ідентифікації акаунтів, що демонструють ознаки координованої неавтентичної поведінки.
5. Простежити еволюцію та виокремити ключові механізми реалізації Росією інформаційного протиборства – через аналіз ретроспективних та сучасних операцій впливу.
6. Виявити спільні тактичні ознаки та спадковість методів між координацією неавтентичної поведінки в Польщі під час президентської кампанії 2025 року та обраними кейсами втручання РФ.

7. Здійснити збір емпіричних даних: заяв (дописів) польських кандидатів у президенти та первинний відбір акаунтів із ознаками СІВ у коментарях під дописами польських політиків у мережі «X».

8. Провести кластерний аналіз ідентифікованих акаунтів та визначити рівень їхньої неавтентичності на основі розроблених індикаторів.

9. Виокремити та систематизувати ключові стратегічні наративи, поширювані неавтентичними акаунтами в інформаційному просторі Польщі.

Об’єкт дослідження. Інформаційний простір Республіки Польщі.

Предмет дослідження. Неавтентична поведінка в інформаційному просторі Республіки Польщі під час президентської кампанії 2025 року.

Основним **методом дослідження** було обрано контент-аналіз, зокрема його адаптацію у вигляді тривимірної Actor-Behavior-Content методології, водночас допоміжним методом аналізу слугував метод аналізу стратегічних наративів.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ НЕАВТЕНТИЧНОЇ ПОВЕДІНКИ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРІ ПОЛЬЩІ ВПРОДОВЖ ПРЕЗИДЕНТСЬКОЇ КАМПАНІЇ 2025 РОКУ

1.1. Категоріально-понятійний апарат дослідження інформаційного простору

Більшість елементів категоріально-понятійного апарату, включених до цього підрозділу, використовуються як в межах західного підходу до ведення війн в інформаційному просторі, так і в межах російського. Так як фокусом роботи є, головним чином, дослідження потенційного використання Росією координованої неавтентичної поведінки для впливу на польські президентські вибори 2025 року, схема, про яку йтиметься нижче, та її складові елементи візуалізує саме російське сприйняття інформаційної війни.

Отож, для більш системного розкриття змісту понять дослідження та візуалізації їхнього взаємозв'язку було розроблено логічну схему – **рис. 1. «Російське сприйняття інформаційного протиборства».** Подальший виклад матеріалу в підрозділі підпорядкований рівням цієї схеми, що дозволяє розглянути поняття не ізольовано, а в контексті їхнього функціонального взаємозв'язку.

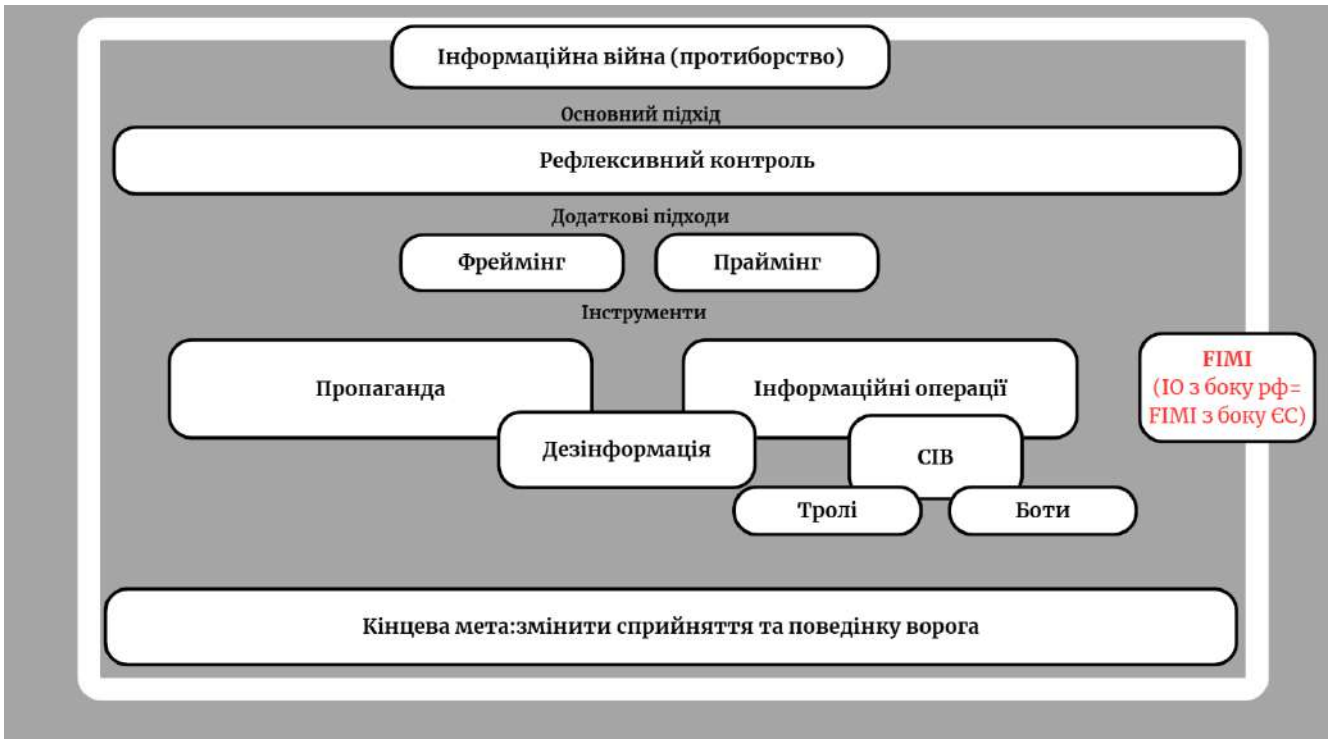

Рисунок 1.1. «Російське сприйняття інформаційного протиборства»

Загальним процесом і центральним елементом схеми є поняття інформаційної війни або ж протиборства. Водночас, слід мати на увазі, що російське визначення інформаційної війни суттєво різниться від західного (американського) підходу.

Таким чином, спираючись на статтю «Russia's Perception Warfare»[1], можна дати таке визначення російському **інформаційному протиборству (війні)**: *«сукупність систем, методів і завдань, спрямованих впливати на сприйняття та поведінку ворога, населення та міжнародної спільноти на всіх рівнях».* Це широка та інклюзивна концепція, що включає ворожі активності, що використовують інформацію як інструмент, мету, чи сферу операцій. Отже, це поняття охоплює операції в комп'ютерних мережах, такі дисципліни, як психологічні операції (PsyOps), стратегічні комунікації, вплив, а також «розвідку, контррозвідку, маскування (від рос. – маскировка), дезінформацію [та ширше - пропаганду],

[1] A.J.C. Selhorst, "Russia's Perception Warfare," Militaire Spectator, 185 No. 4, 2016, p. 151. https://www.militairespectator.nl/sites/default/files/uitgaven/inhoudsopgave/Militaire%20Spectator%204-2016%20Selhorst.pdf

електронну війну, порушення комунікацій, погіршення навігаційної підтримки, психологічний тиск і знищення комп'ютерних можливостей противника»[2]. Щодо використання терміну інформаційне протиборство чи війна в російських військових колах досі тривають дискусії щодо розрізнення цих двох понять, тому в рамках цього дослідження вони розглядаються як синоніми.

У документі Міністерства Оборони РФ «Концептуальні погляди на діяльність Збройних сил Російської Федерації в інформаційному просторі» наведено дещо інше визначення: *«Інформаційна війна – протиборство між двома або більше державами в інформаційному просторі з метою завдання шкоди критично важливим інформаційним системам, процесам і ресурсам та іншим структурам, підриву політичної, економічної та соціальної систем, масової психологічної обробки населення для дестабілізації суспільства і держави, а також примусу держави до прийняття рішень в інтересах сторони, що здійснює протиборство».*[3]

Попри різницю дефініцій, обидва терміни центральною ціллю інформаційною війни визначають зміну сприйняття та поведінки ворога з тим, аби вона відповідала інтересам сторони, що цю війну розпочала.

Особливістю російського підходу є те, що Росія – на відміну від країн-членів НАТО – сприймає інформаційну війну не як тактичні лімітовані дії чи частину військового протистояння, а як **безперервний процес**, що ведеться проти країн-цілей **незалежно від фактору ведення бойових дій** та стану відносин з країною, проти якої застосовуються інструменти інформаційної війни[4]. Фактично, російські військові вважають, що в деяких випадках інформаційне протиборство або інформаційна війна можуть *«повністю замінити збройне втручання»*[5], а його кінцевою метою є зміна режиму у недружній країні шляхом впливу на військово-

---

[2] GILES, K. (2016). *Handbook of Russian Information Warfare*. NATO Defense College. c.6. https://www.ndc.nato.int/download/handbook-of-russian-information-warfare-by-keir-giles/

[3] Министерство обороны Российской Федерации. (2011). *Концептуальные взгляды на деятельность Вооруженных Сил Российской Федерации в информацыонном пространстве*. с.5. https://info.publicintelligence.net/RU-CyberStrategy.pdf

[4] GILES, K. (2016). *Handbook of Russian Information Warfare*. NATO Defense College. c.9-10. https://www.ndc.nato.int/download/handbook-of-russian-information-warfare-by-keir-giles/

[5] Там саме, що і 4, ст.18.

політичне керівництво, з метою затягування прийняття важливих рішень, та населення в цілому, аби останнє *«було схильне підтримувати агресора, діючи проти своїх власних інтересів»*[6].

Для глибшого розуміння російського підходу, порівняймо його з іншим, американським, визначенням поняття. У документі «Інформаційні операції (Спільне видання 3-13)» Об'єднаного командування ЗС США інформаційні операції визначають як *«інтегроване використання* ***під час військових операцій*** *інформаційних спроможностей (Information Related capabilities, надалі IRC) у поєднанні з іншими напрямками операцій з метою впливу, порушення, спотворення або узурпації процесу прийняття рішень супротивниками та потенційними супротивниками, одночасно захищаючи власні»*.[7] Таким чином, інформаційні операції – це не володіння усіма інформаційними спроможностями (IRCs) та техніками, але їхнє інтегроване застосування, з метою досягти цілей командування[8]. IRCs у свою чергу **можуть** включати: (1) радіоелектронну боротьбу, (2) операції в кіберпросторі, (3) військові операції з інформаційної підтримки (раніше – психологічні операції), (4) цивільно-військові операції, (5) військове введення в оману, (6) розвідка, (7) зв'язки з громадськістю, (8) захист інформації, (9) космічні операції, (10) безпека операцій, (11) Спеціальні технічні операції , (12) спільні операції в електромагнітному спектрі (включають РЕБ), (13) взаємодія з ключовими лідерами[9].

Отже, сама дефініція інформаційних операцій американськими науковцями підкреслює **лімітоване використання** окремих інформаційних спроможностей (IRCs) **в умовах воєнного часу**, що не притаманно невибірковому одночасному застосуванню усіх інформаційних спроможностей Росією як у мирний, так і у воєнний час.

---

[6] Там саме, що і 4. ст.19.
[7] Chairman of the Joint Chiefs of. Staff. (2012). *Information Operations (Joint Publication 3-13)*. Chapter I-1c. c.19. https://informationsecurity.info/wp-content/uploads/2021/04/jp3_13.pdf
[8] Там саме, що і 4. Chapter II-5, c.31.
[9] Там саме, що і 4. Chapter II-4a, c.30.

Водночас, основним підходом РФ до ведення інформаційного протиборства є **рефлексивний контроль**. У російських джерелах переважно позначений як рефлексивне управління, водночас, західні джерела, що аналізують російське інформаційне протиборство, використовують на позначення цього феномену термін рефлексивний контроль. За визначенням радянського вченого в галузі математичної психології, Владіміра Лефевра, **рефлексивний контроль** – це *«засіб (засоби) передачі партнеру або опоненту спеціально підготовленої інформації, щоб схилити його до добровільного прийняття заздалегідь визначеного рішення, бажаного ініціатором дії».*[10] Використовуючи рефлексивний контроль в умовах ведення війни проти України, Росія намагається вплинути на думку опонентів – громадян, а також військово-політичного керівництва України – шляхом передачі заздалегідь вигідної їй інформації, аби забезпечити реалізацію своїх цілей, скажімо, капітуляція й окупація всієї території України (нових населених пунктів), припинення (скорочення) західної допомоги.

Допоміжними підходами до реалізації рефлексивного контролю є фреймінг та праймінг. **Фреймінг** – це «механізм деструктивного інформаційного впливу, який передбачає подачу інформації про події чи факти у певному контексті, що змінює їхнє сприйняття аудиторією. Використання різних рамок (фреймів) дозволяє акцентувати увагу на бажаних аспектах події, викликаючи потрібні емоції та реакції»[11]. **Праймінг** – це психологічне явище, «процес, за якого вплив певних стимулів визначає подальші судження, ставлення та поведінку людей»[12]. Явище часто експлуатується в політичній комунікації для формування громадської думки шляхом активізації певних думок або асоціацій у свідомості людей. На відміну від фреймінгу, який формує спосіб подання та розуміння інформації, праймінг впливає на те, як інформація обробляється мозком, створюючи основу для того, як люди сприймають та реагують на проблеми, кандидатів та події». У когнітивній

[10] Maria W. de Goeij, "Reflexive Control: Influencing Strategic Behavior," Parameters 53, no. 4 (2023). c.2. doi:10.55540/0031-1723.3262. https://press.armywarcollege.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=3262&context=parameters

[11] Центр протидії дезінформації. (2025). *Зброя інформаційної війни*. https://cpd.gov.ua/manual/posibnyk-zbroya-informaczijnoyi-vijny/

[12] *The Power of Priming in Politics*. (б. д.). Eustochos. https://eustochos.com/the-power-of-priming-in-politics/

психології та когнітивній нейробіології термін «праймінг» (priming) позначає випадки, коли попереднє зіткнення з певним стимулом (наприклад, словом, обличчям або іншим об'єктом) змінює («праймує») подальші реакції на той самий або пов'язаний стимул шляхом підвищення швидкості реагування, підвищення точності або зміщення характеру наданої відповіді[13].

Проявом політичного **праймінгу** в польському інформаційному просторі напередодні президентських виборів 2025 року можна вважати зосередження значної кількості контенту саме на Волинській трагедії як нібито «геноциду проти поляків», проблемних аспектах проведення ексгумацій, чи на інших негативних аспектах відносин України та Польщі напередодні президентських виборів 2025 року, аби підготувати аудиторію до підтримки кандидатів, частиною політичної програми яких будуть антиукраїнські наративи (Навроцького, Менцена чи Брауна). Водночас **фреймінгом** буде безпосереднє використання певних лінгвістичних засобів (прийомів) таких як заміна історично більш об'єктивного терміну «Волинська трагедія» на «Волинська різанина» (пол. Rzeź wołyńska, Zbrodnia Wołyńska) та «геноцид поляків» (пол. Ludobójstwo Polaków).

Основними **інструментами** ведення інформаційної війни можемо назвати **пропаганду** та **інформаційні операції**. Пропаганда є більш широкою рамкою, водночас, інформаційні операції це конкретні та вимірювані заходи.

Один із класиків пропаганди поряд із Елюлем та Лассвелом, Вальтер Ліппман, надає визначення **пропаганді**, тісно пов'язуючи його з іншим терміном – псевдосередовищем. **Псевдосередовище** – це власне «введення між людиною та її [реальним] середовищем […]»[14]. З метою пристосування до реального середовища, людина власноруч долучається до створення цього псевдосередовища, яке Ліппман називає **вигадкою**. Причому, як зазначає сам автор «під вигадками я не маю на увазі брехню. Я маю на увазі уявлення про середовище, яке в більшій чи меншій мірі створене самою людиною. Діапазон фікції простягається від повної

[13] Wagner, A. D., & Koutstaal, W. (2002). Priming. *Encyclopedia of the Human Brain*. https://doi.org/10.1016/B0-12-227210-2/00286-7

[14] Lippmann, Walter. "THE WORLD OUTSIDE AND THE PICTURES IN OUR HEADS." In *Public Opinion*, 3–32. New Brunswick, N.J., U.S.A: Transaction Publishers, 1997. Ст 15

галюцинації до цілком усвідомленого використання вченими схематичної моделі або їхнього рішення[…]»[15]. Відповідно, поведінка людини (в т.ч. за рахунок людської схильності спрощувати) є реакцією не на реальне оточення, а на псевдосередовище, проте рано чи пізно має наслідки у середовищі реальному.

Враховуючи це, **пропаганда** – це «спроба змінити картину, на яку реагують люди, замінити одну соціальну модель іншою» - тобто, спроба замінити одне псевдосередовище на інше[16].

Більш деталізоване визначення запропонували Гарт С. Джоветт та Вікторія О'Доннелл у їхній праці «What Is Propaganda, and How Does It Differ from Persuasion?», де **пропаганда** – це *«навмисне систематичне намагання сформувати сприйняття, зманіпулювати когніціями та спрямувати поведінку, щоб досягнути відповіді, яка сприятиме втіленню бажаного наміру пропагандиста».*[17] При чому *«навмисне»* передбачає наявність попередньо сформульованого повідомлення, яке максимально сприятиме реалізації наміру комунікатора (сторони, що надсилає це повідомлення) і має намір вплинути на його реципієнта. Пропагандист зазвичай намагається *«сформувати сприйняття» (shape perception)* шляхом використання мовних (слоганів, хештегів, певних термінів, що насправді означають інші поняття) та візуальних засобів (постерів, мемів, символів, портретів діячів). До того ж, згідно з підходом авторів, процес формування ставлення (attitude / belief / cognition) має циклічний характер: спершу воно виникає як «когнітивна або афективна реакція на ідею або об'єкт, заснована на сприйнятті» (perception) людини, пізніше, щойно ставлення сформоване, воно саме починає детермінувати подальше сприйняття людиною нової інформації.

Так само як пропагандист може формувати сприйняття, він може і здійснювати *«маніпулювання когніціями»* (ставленнями), при чому **маніпуляція** визначається як «керування, контроль та вплив на користь собі», що може мати як

---

[15] Там саме, що і 14.
[16] Lippmann, Walter. "The World Outside And The Pictures In Our Heads." In *Public Opinion,* 3–32. New Brunswick, N.J., U.S.A: Transaction Publishers, 1997. Ст.26
[17] *Propaganda and Persuasion*. (2014). SAGE Publications, Incorporated. С.7-13 https://csmeyns.github.io/propaganda-everyday/pdf/odonnell-jowett-2018-what-is-propaganda.pdf

негативні, так і позитивні наслідки для об'єкта пропаганди. Водночас, остання компонента визначення, *«спрямування поведінки»,* і є метою зусиль пропагандиста.

Іншим інструментом реалізації рефлексивного контролю є **інформаційна операція**, яку російська воєнна наука визначає як *«сукупність узгоджених і взаємопов'язаних за цілями, завданнями, місцем і часом інформаційних битв, дій (акцій) та ударів, що проводяться для завоювання та утримання інформаційної переваги над противником (або зниження його інформаційної переваги) на театрі воєнних дій або стратегічному (операційному) напрямку»*[18]. Відповідно, виділяють два типи операцій: наступальну**,** метою якої є дезорганізація систем управління противника, та оборонну, що спрямована забезпечити власну інформаційну безпеку та захист інформації в системах управління.

У свою чергу складовою і водночас інструментом реалізації інформаційних операцій є **координована неавтентична поведінка**, яку платформа Meta визначає як *«сукупність різноманітних складних форм обману, що здійснюються мережею фейкових акаунтів, контрольованих однією особою або групою осіб, з метою введення в оману компанії Meta або спільноти, або з метою уникнення санкцій за порушення Стандартів спільноти»*[19]. Водночас, «Х» включає до CIB використання фейкових акаунтів, автоматизацію та використанням скриптів. Незважаючи на відсутність єдиного визначення, «платформи домовилися зосередитися на таких аспектах як: (1) координація: діяльність має здійснюватися через мережу акаунтів або сторінок, які зловживають системами соціальних мереж: саме тут також проявляється намір ввести в оману; (2) неавтентичність: зловмисник приховує свою справжню особу, місцезнаходження або мету. (3) поведінка: основна увага приділяється тому, як здійснюються дії, а не їхньому змісту, який може не бути неправдивим або суперечити політиці»[20]. Таким чином, координована неавтентична поведінка може використовуватись для маніпулювання громадською думкою, штучного підсилення поляризуючих наративів та дискредитації

[18] Родионов, М. А. (1998). К вопросу о формах ведения информационной борьбы. *Военная мысль*, (2), 3–4.
[19] *Coordinated Inauthentic Behaviour detection tree - EU DisinfoLab*. (б. д.). EU DisinfoLab. с.3. https://www.disinfo.eu/publications/coordinated-inauthentic-behaviour-detection-tree/
[20] Там саме, що і 19.

політичних опонентів. Водночас координовану неавтентичну мережу акаунтів конституюють боти та тролі.

Боти в соціальних мережах – це автоматизовані програми, які імітують людську активність на платформах соціальних мереж та можуть підтримувати такі неавтентичні активності як штучне збільшення переглядів та лайків чи репостинг контенту (Click/Like Farming), використання хештегів, також як і поширення спаму або шкідливих посилань (Hashtag Hijacking), репостинг неавтентичного контенту від «батьківського» бота та інших. Боти в соціальних мережах використовують програмне забезпечення, щоб видавати себе за справжніх користувачів у соціальних мережах[21].

Маючи ту ж саму мету, що й бот, тобто імітацію людської активності в соцмережах, **інтернет-троль** різниться від бота лише тим, що це переважно анонімна особа, а не автоматизована програма, котра використовує підставний (фейковий акаунт) для здійснення вищезазначеної мети[22].

Водночас, якщо пропаганду та інформаційні операції можна узагальнено описати такими словами як послідовність дій та стратегія впливу, то дезінформацію, яка є частиною і пропаганди, і інформаційних операцій можна охарактеризувати як ключовий вид контенту, який максимізує ефективність впливу на сприйняття та поведінку ворога. Відтак, згідно з визначенням дипломатичної служби ЄС, European External Action Service (EEAS), **дезінформація** – це *«перевірено неправдива або оманлива інформація, яка створюється, подається та поширюється з метою отримання економічної вигоди або для навмисного введення громадськості в оману, що може завдати шкоди суспільству. Шкода суспільству включає загрози демократичним політичним процесам та процесам формування політики, а також суспільним благам, таким як захист здоров'я громадян ЄС, навколишнього середовища або безпеки»*[23].

---

[21] The Cybersecurity and Infrastructure Security Agency (CISA). (б. д.). Social Media Bots Infographic Set. https://www.cisa.gov/sites/default/files/publications/social_media_bots_infographic_set_508.pdf

[22] *Internet troll | Science | Research Starters | EBSCO Research.* (б. д.). EBSCO. https://www.ebsco.com/research-starters/science/internet-troll

[23] European External Action Service. (2023). *EEAS threat report on foreign information manipulation and interference threats* (1st ed.). ст.4. https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/documents/2023/EEAS-DataTeam-ThreatReport-2023..pdf

Хоча заключне у цьому підрозділі поняття **FIMI** і відображене на схемі, воно не входить до основної ієрархічної структури, яка описує російське бачення інформаційного протиборства. Водночас, його введення є необхідним, оскільки воно є відображенням того, як інформаційні операції РФ сприймаються та класифікуються Європейським Союзом: те, що Росія називає інформаційними операціями, ЄС класифікує як «іноземні маніпуляції інформацією та втручання» або ж FIMI (Foreign Information Manipulation and Interference,). Згідно з EEAS, термін **FIMI** *«описує переважно не протиправну модель поведінки, яка становить загрозу або може негативно вплинути на цінності, процедури та політичні процеси. Така діяльність має маніпулятивний характер і здійснюється умисно та скоординовано. Суб'єктами такої діяльності можуть бути державні або недержавні суб'єкти, включаючи їхніх представників як на власній території, так і за її межами»*. Водночас, поняття FIMI перетинається з поняттям дезінформації, але є водночас вужчим і ширшим явищем. Відповідно до 1-го звіту EEAS щодо FIMI (2023), *«воно є вужчим, оскільки стосується лише маніпуляцій інформацією з боку суб'єктів, що не належать до ЄС та його держав-членів, а отже, не поширюється на внутрішні джерела. Воно є ширшим, оскільки не вимагає, щоб інформація, поширювана суб'єктами загрози, була перевірено неправдивою або такою, що вводить в оману. Вирішальним фактором для того, чи можна щось вважати FIMI, є не неправдивий або оманливий зміст (content), а оманлива або маніпулятивна поведінка (behavior)»*.[24]

Крім того, менш науково розробленою, проте не менш помічною, класифікацією дезінформаційних тактик (способів поширення) під абревіатурою SWAMPED введеною EUvsDisinfo у статті під назвою «How Democracy is SWAMPED[25]: Seven Cheap Tricks». Серед 7 тактик, які використовують кремлівські дезінформатори, наступні:

[24] Те саме, що і 23. ст. 25
[25] EUvsDisinfo. (2021, July 28). *Modus Trollerandi.* https://euvsdisinfo.eu/modus-trollerandi/

«Strawmen» (Солом'яне опудало): атака на погляди, яких опонент не висловлював, наприклад, необґрунтовані звинувачення українців у нацизмі чи фашизмі[26].

«Whataboutism» (А як щодо?): відволікання від теми дискусії шляхом згадування схожих дій опонента, як-от посилання на примусову посадку за наполягання США літака Ево Мораліса у відповідь на звинувачення Білорусі у повітряному піратстві[27].

«Attack» (Напад): використання жорстких звинувачень та образ для «заморожування» дискусії, зокрема закиди у «русофобії», екстремізмі чи хворобах на адресу західних політиків[28] .

«Mockery» (Висміювання): застосування іронії та сарказму для применшення ваги слів опонента, наприклад, висміювання британського терміну «highly likely» у справі про високо ймовірну причетність РФ до отруєння в Солсбері[29].

«Provocations» (Провокації): використання принципів «Cui Bono» (кому вигідно або «операцій під чужим прапором») для перекладання відповідальності на жертву, як у випадку звинувачень сирійської опозиції у застосуванні хімічної зброї[30].

«Exhaust» (Виснаження): створення десятків або сотень суперечливих версій однієї події (наприклад, понад 500 варіацій щодо збиття МН-17) для дезорієнтації та виснаження опонента[31].

---

[26] EUvsDisinfo. (2020, December 3). *Modus trollerandi – Part 1: The straw man*. https://euvsdisinfo.eu/modus-trollerandi-part-1-the-straw-man/

[27] EUvsDisinfo. (2020, December 7). *Modus trollerandi – Part 2: Whataboutism*. https://euvsdisinfo.eu/modus-trollerandi-part-2-whataboutism/

[28] EUvsDisinfo. (2020, December 11). *Modus trollerandi – Part 3: Attack*. https://euvsdisinfo.eu/modus-trollerandi-part-3-attack/

[29] EUvsDisinfo. (2020, December 15). *Modus trollerandi – Part 4: Mockery*. https://euvsdisinfo.eu/modus-trollerandi-part-4-mockery/

[30] EUvsDisinfo. (2020, December 18). *Modus trollerandi – Part 5: Provocations*. https://euvsdisinfo.eu/modus-trollerandi-part-5-provocations/

[31] EUvsDisinfo. (2021, January 8). *Modus trollerandi – Part 6: Exhaust*. https://euvsdisinfo.eu/modus-trollerandi-part-6-exhaust/

«Denial» (Заперечення): категоричне відкидання причетності до подій попри наявність доказів, як-от тривале заперечення розгортання регулярних військ РФ у Криму[32].

Тактики не було додано до схеми, оскільки їх використовують для більш «неформальної», проте влучної, характеристики підвидів дезінформаційних тактик РФ у кейсах, зміст яких розкритий у Розділі 2.

1.2. Координована неавтентична поведінка як інструмент конструювання ідентичностей: конструктивістська парадигма

Теорією міжнародних відносин для аналізу було обрано конструктивізм. Хоча такий підхід і не є типовим, спершу, для збереження логіки викладу, буде наведено аргументи, у зв'язку з якими було відкинуто інші теорії міжнародних відносин – реалізм і лібералізм – хоча ті і надають певні додаткові перспективи.

Найпростіше пояснити неможливість повноцінного застосування теорії лібералізму, оскільки крізь призму цієї теорії можливо лише пояснити механізм експлуатації притаманних ліберальній демократії інститутів актором, що веде гібридну війну і поширює пропаганду й дезінформацію. Як зазначає автор статті «Hybrid Warfare: Between Realism, Liberalism and Constructivism» *«у цьому сенсі регулярні вибори, конкуренція між партіями, гарантії плюралізму думок або вільний доступ до ЗМІ використовуються як ворота та інструменти гібридних кампаній для підтримки «поступових змін», сприятливих для інтересів Росії, але загалом негативних для ліберальної демократії. Це припущення ґрунтується на тому, що ЗМІ, партії або політики, які симпатизують Росії, вороже ставляться до ліберальної демократії, а іноді й до демократії як такої»*. Таким чином, лібералізм у цьому кейсі важливий лише з перспективи, що наявність в об'єкта гібридних атак інститутів ліберальної демократії може сприяти ефективності

[32] EUvsDisinfo. (2021, January 15). *Modus trollerandi – Part 7: Denial*. https://euvsdisinfo.eu/modus-trollerandi-part-7-denial/

зусиль того, хто атакує. Відтак, лібералізм не може виступати повноцінною теорією, а лише доповненням.

У свою чергу, реалізм наголошує на тому, що причиною війн – в рамках цього дослідження гібридних війн – між державами є безпосередньо анархічна система міжнародних відносин. Саме остання породжує самодопомогу держав та формує конкурентну політику щодо інших акторів системи. Проте, у ситуації, коли актор звертається до засобів ведення (гібридної) війни, то він – відповідно до припущень реалізму – змушений буде спрямовувати боротьбу невибірковим чином, тобто проти будь-якого або усіх (за наявності ресурсів) акторів системи, оскільки усі вони за своєю природою є ворожими до нього. Проте цього не відбувається. На противагу, в реальності, якщо актор, наприклад Росія, звертається до засобу конвенційної війни: вона, станом на 2025 рік, вестиме її проти України, проте, не проти Корейської Народної Демократичної Республіки (КНДР) чи Китайської Народної Республіки (КНР), оскільки, Росія не сприймає ці країни ворожими. Так само і з засобами гібридної війни: Росія застосовує їх щодо України, або ж західних країн-членів ЄС та/або НАТО (зокрема проти Польщі, інформаційний простір якої є об’єктом дослідження), які у сприйнятті Росії є ворогами, але не проти вище згаданих КНДР та КНР. Реалізм ігнорує наявність взаємозв’язку між сконструйованим дружнім чи ворожим сприйняттям країнами одне одного та вибір ними, відповідно, миру чи війни, тому не може бути застосованим.

Натомість цей взаємозв’язок пояснює теорія **конструктивізму**, зокрема її засновник Александр Венд у своїй праці «Anarchy is what states make of it: the social construction of power politics»[33]. Він наголошує, що така концепція як **«структура ідентичностей та інтересів»** не є ані такою, що спричинена екзогенними факторами, ані такою, що логічно чи каузально випливає з анархії: *«Фундаментальним принципом конструктивістської соціальної теорії є те, що люди діють стосовно об'єктів, включаючи інших акторів,* ***на основі значення, яке ці об'єкти мають для них.*** *Держави поводяться з ворогами інакше, ніж з друзями,*

[33] Wendt, A. (1992). Anarchy is what states make of it: the social construction of power politics. *International Organization*, *46*(2), 391–425. https://doi.org/10.1017/s0020818300027764

тому що вороги становлять загрозу, а друзі – ні. Анархія та розподіл влади недостатні, щоб визначити, хто є ким». Анархія та розподіл влади можуть бути враховані державами при плануванні дій щодо інших акторів, проте саме «колективні значення», або як їх називає Вендт *«розподіл знань»*, формують *«структури, які організовують дії держав»*.

Водночас, шляхом участі в таких колективних значеннях актори набувають **ідентичностей** – *«відносно стабільних, специфічних для ролі уявлень та очікувань щодо себе»*, які у свою чергу і формують інтереси держав. Окрім того, Вендт наголошує, що *«актори не мають «портфеля» інтересів, який вони носять із собою незалежно від соціального контексту; натомість вони визначають свої інтереси в процесі визначення ситуацій».*

Особливого значення це набуває у контексті дослідження інформаційних операцій та реалізації рефлексивного контролю, оскільки трансформувавши ідентичність країни-цілі, можна змінити її національні інтереси, і відповідно її політику.

Проте, певна «структура» ідентичностей та інтересів все ж може сформуватися у відносно стабільний набір, який називають інститутом. Такі структури часто кодифікуються у формальні правила і норми, що, однак, мають мотиваційну силу лише завдяки соціалізації акторів та їхній участі у колективних знаннях. Інститути є когнітивними утвореннями, які існують у взаємозв'язку з уявленнями акторів про те, як організований світ. Відповідно, «***інституціоналізація*** *є процесом* ***інтерналізації нових ідентичностей та інтересів****, а не чимось, що відбувається поза ними і впливає лише на поведінку; соціалізація є когнітивним процесом, а не лише поведінковим».* Вендт наводить схематичне пояснення усього процесу інтеракції держав у ними з сформованій за рахунок інтерпретації дій одне одного та відповідних дій, спрощена схема якої є наступною:

Практика (Взаємодія держав А і В) → Інтерпретація значень державами → Формування їхніх ідентичностей → Визначення їхніх інтересів →

Інституціоналізація як інтерналізація нових ідентичностей та інтересів → Інституції (Формування структури) → (повернення до Практики).

При дослідженні питання того, як конструюються вищезгадані ідентичності, однією з яких є національна ідентичність, доречним видається згадати ще одну працю «The discursive construction of national identities»[34], де **національні ідентичності** визначаються *як «специфічні форми соціальних ідентичностей, що дискурсивно, за допомогою мови та інших семіотичних систем, створюються, відтворюються, трансформуються та руйнуються»*. Автори також використовують введене П'єром Бурдьє поняття «habitus» для пояснення за його допомогою національної ідентичності:

«*На наш погляд, національну ідентичність можна розглядати як свого роду габітус, тобто як комплекс спільних ідей, концепцій або схем сприйняття, (а) пов'язаних емоційних установок, які суб'єктивно поділяють члени певної групи осіб; (б) а також подібних поведінкових схильностей; (в)* ***які всі інтерналізуються через «національну» соціалізацію***».

Так само як і у попередньому визначенні бачимо обов'язкову компоненту інтерналізації, тобто інституціоналізації попередньо сконструйованих ідентичностей, і відповідно їхнє «відтворення». Цитуючи інших дослідників ідентичностей Стюарта Голла та Деніса Константа Мартіна, автори стверджують, що «*дискурсивне конструювання націй та національних ідентичностей завжди супроводжується конструюванням відмінності/виразності та унікальності. Як тільки це підноситься до уявного колективного рівня, як конструювання однаковості, так і конструювання відмінності порушують плюралістичну і демократичну різноманітність та багатогранність шляхом внутрішньогрупової гомогенізації (як внутрішніх, так і зовнішніх груп)*».

Дискурсивне конструювання національних ідентичностей та як наслідок внутрішньогрупова чи зовнішньогрупова гомогенізація (In-group and Out-group homogenization) тісно пов'язані із механізмом ведення інформаційної (гібридної)

[34] Liebhart, K., de Cillia, R., & Reisigl, M. (2009). *The Discursive Construction of National Identity*. Edinburgh University Press. https://doi.org/10.1515/9780748637355

війни. У вищезгаданій праці «Hybrid Warfare: Between Realism, Liberalism and Constructivism»[35] Ондрей Філіпек пише:

«*Діяльність, що здійснюється в рамках гібридної війни (головним чином у цивільному вимірі), проводиться з метою зміни або переформулювання змісту ідей чи цінностей та впливу на ідентичність цілі, щоб наблизити її до ідентичності нападника. Іншими словами, нападник прагне створити ціль, яка буде більш схожою або принаймні більш віддаленою від інших, щоб порушити співпрацю та подальшу інтеграцію між союзниками*». Водночас, «*Дезінформація та пропаганда, що використовуються в гібридній війні, надають багато можливостей для створення позитивного сприйняття [нападника] […]*».

Інструменти інформаційної війни часто спрямовані на реконструювання або підрив ключових історичних подій, що є фундаментом національної ідентичності та суспільного консенсусу. Зокрема, під час польської президентської кампанії 2025 року зовнішні актори (передусім РФ) масово поширювали маніпулятивні антиукраїнські наративи, зокрема і навколо чутливого для поляків питання Волинської трагедії, з метою трансформувати польську ідентичність та інтереси – у бік нейтралітету чи підтримки РФ або підтримки антиукраїнського порядку денного.

1.3. Контент-аналіз та метод аналізу стратегічних наративів у виявленні CIB-акаунтів та виокремленні поширюваних ними наративів

Основним методом дослідження було обрано контент-аналіз, допоміжним методом слугував метод аналізу стратегічних наративів.

Згідно з визначенням Кріппендорфа, «*Контент-аналіз – це дослідницька техніка, що дозволяє робити відтворювані та обґрунтовані висновки на основі текстів (або інших значущих матеріалів) щодо контексту їх використання*»[36].

[35] Filipec, O. (2019). Hybrid Warfare: Between Realism, Liberalism and Constructivism. *Central European Journal of Politics, 5*(2). https://www.cejop.cz/wp-content/uploads/2020/01/2019_Vol-05_No-02_Art-03_Filipec.pdf
[36] Krippendorff, K. (2003). *Content Analysis: An Introduction to Its Methodology*. Sage Publications, Inc.

Особливістю цього визначення є те, що контент, або зміст, не є ані невід'ємною частиною тексту, ані невід'ємною властивістю джерела тексту. Контент виникає «*в процесі аналізу тексту дослідником відносно конкретного контексту*». З цього випливає, що аналітики контенту повинні дивитись «*за межі фізичності текстів*», на те, як люди їх використовують, про що розповідають ці тексти, які формують уявлення, та до яких дій спонукають. Таким чином автор стверджує, що «*тексти мають значення, пов'язані з конкретними контекстами, дискурсами або цілями*». З цього випливає, що, наприклад, експерти з різних галузей, маючи різні цілі, та наділяючи однаковий матеріал різними контекстами, матимуть різні його тлумачення, і відповідно різні результати-контент-аналізу. «*Однак, – згідно з автором, – відмінності в інтерпретаціях [різними людьми одного і того ж матеріалу] не виключають можливості узгодження в певних контекстах*». Наприклад, коли контент-аналітики попередньо обрали спільний контекст, у якому вони мають намір зрозуміти текст. У такому випадку, «різноманітність інтерпретацій може бути зведена до прийнятної кількості, іноді до однієї». Тому, для задоволення однієї з основних вимог автора до контент-аналізу, відтворюваності, тобто можливості досягнення різними дослідниками одних і тих самих результатів за однаких даних, контент-аналітик повинен пояснити **контекст**, який керує його висновками.

Важливими застереженнями, про які йдеться у праці, є те, що висновки контент-аналітика – центральний елемент дослідницької техніки – «***є лише більш систематичними, чітко обґрунтованими*** *та (в ідеалі) такими, що можна перевірити,* ***ніж*** *висновки звичайних читачів на основі текстів*». З цього випливає і наступне застереження, що контент-аналіз завжди є **суб'єктивним**, оскільки контекст аналізу завжди конструюється кимось (контент-аналітиками). Останнє не буде суттєвим обмеженням цього дослідження, якщо повною мірою буде пояснено вибір контексту.

Кріппендорф презентує певну структуру для проведення контент-аналізу, застосування якої до кейсу польських президентських виборів 2025 року дозволяє

обґрунтувати необхідність використання цього методу дослідження. Структура включає в себе 6 наступних елементів:

1. **Тексти**, тобто «дані, які аналітик має у своєму розпорядженні, для початку аналітичної роботи». Текстами в рамках цієї роботи виступають дописи в соцмережі «Х» польських політиків (що стосувались України або Волинської трагедії), кандидатів у Президенти РП, Кароля Навроцького, Славоміра Менцена та Гжегоша Брауна, а також коментарі до їхніх дописів.

2. **Дослідницьке питання**, на яке аналітик прагне відповісти, вивчаючи текст. Дослідницьке питання полягає у тому, «Чи використовували зовнішні актори, зокрема РФ, скоординовану неавтентичну поведінку (CIB) для впливу на польські президентські вибори 2025, зокрема за рахунок поширення антиукраїнських наративів (мобілізації підтримки кандидатів за рахунок експлуатації теми Волинської трагедії); якщо так, то яким чином»?

3. **Контекст**, обраний аналітиком для розуміння тексту.

Президентська виборча кампанія 2025 року офіційно стартувала 15 січня 2025 року[37] та тривала, фактично, до обрання Кароля Навроцького Президентом РП 1 червня 2025 року. Упродовж кампанії всі три обрані для цього дослідження кандидати зробили тему Волинської трагедії – зокрема звинувачення у так званому «геноциді» українських ОУН та УПА, а також критику чинної української влади за нібито блокування ексгумацій – одним із центральних інструментів мобілізації електорату (про це свідчать дані Таблиці 1.4.1).

Тема ексгумацій і до того було доволі чутливою у польсько-українських відносинах. Ще навесні 2017 року Український інститут національної пам'яті (далі - УІНП) встановив заборону на пошук та ексгумацію останків польських жертв воєн та конфліктів в Україні у відповідь на демонтаж пам'ятників воїнам УПА впродовж 2015-17 рр., зокрема і в Грушовицях. Попри те, що з початком інавгурації Президента Зеленського, заборону було скасовано, ситуація з ексгумаціями не змінилася аж до початку повномасштабного вторгнення РФ, коли питання нашої

[37] Свобода, Р. (2025, 15 січня). *У Польщі офіційно стартувала президентська виборча кампанія*. Радіо Свобода. https://www.radiosvoboda.org/a/news-polshcha-vybory-prezydenta/33276588.html

залежності від постачання озброєння через РП (зокрема через логістичний хаб, м.Жешув) почало відігравати роль каталізатора прогресу ексгумацій на вимогу польської сторони.[38] 26 листопада 2024 року у Варшаві пройшла зустріч міністрів закордонних справ України та Польщі А.Сибіги та Р.Сікорського. У підсумковій спільній заяві вони повідомили про створення польсько-української групи, яка займатиметься історичними питаннями та підтвердили, що немає жодних перешкод для того, щоб Польща проводила ексгумацію та пошук останків тіл жертв Волинської трагедії в Україні.[39]

Попри поступки України, кандидати в президенти Польщі під час виборчої кампанії, яка офіційно розпочалась вже після зняття Україною заборони на ексгумації, продовжували звинувачувати Україну в перешкоджанні ексгумаціям та активізували дискусію стосовно того, чому обопільні воєнні злочини ОУН-УПА та Армії Крайової (АК) насправді слід оголосити «геноцидом», здійсненим виключно проти поляків. Логічно, що кожному з трьох кандидатів (внутрішнім акторам) було персонально вигідно конструювати відмінність «вони-ми» задля радикалізації та мобілізації електорату, і, в підсумку, здобуття перемоги.

Проте, численні звіти констатують наявність і російських маніпуляцій, що є втручанням зовнішнього актора в інформаційний простір Польщі та президентські вибори. Аналіз, проведений ініціативами «Alliance4Europe» та «Debunk.org», показав, що в період з 4 березня по 4 квітня 2025 були використані ті самі механізми поширення дезінформації та пропаганди, що і в класичній операції «Doppelganger», що спонукає зробити висновок про поширення операції крім Франції, Німеччини, Італії, Британії та України, ще на **Польщу**.[40] Автори звіту «Illegal Doppelganger Operation: Targeting the Polish Elections» зазначають про використання

---

[38] *Вперше за 10 років Україна і Польща ексгумували й перепоховали жертв Волинської трагедії. Це прорив у відносинах країн — розповідають археологиня, заступник міністра культури України та історик*. (б. д.). Бабель. https://babel.ua/texts/121230-vpershe-za-10-rokiv-ukrajina-i-polshcha-eksgumuvali-y-perepohovali-zhertv-volinskoji-tragediji-ce-proriv-u-vidnosinah-krajin-rozpovidayut-arheologinya-zastupnik-ministra-kulturi-ukrajini-ta-istorik

[39] *We Lwowie spotkała się polsko-ukraińska grupa robocza, która rozmawia o ekshumacjach*. (б. д.). dzieje.pl. https://dzieje.pl/wiadomosci/we-lwowie-spotkala-sie-polsko-ukrainska-grupa-robocza-ktora-rozmawia-o-ekshumacjach

[40] *Illegal Doppelganger Operation: Targeting the Polish Elections - Alliance4Europe*. (б. д.). Alliance4Europe. https://alliance4europe.eu/doppelganger-poland-elections

неавтентичними акаунтами (в порядку спадання кількості) **євроскептичних** (анти-ЄС), **анти-українських, анти-істеблішментських наративів,** а також тих **наративів**, що **висловлювали підтримку партії «Право і справедливість»** (пол. PiS Prawo i Sprawiedliwość, саме ця партія 24 листопада 2024 оголосила та підтримала Кароля Навроцького як незалежного кандидата на посаду Президента Республіки Польща), так само як і **анти-американських, проросійських та інших наративів.**

Антиукраїнські наративи включали пропаганду недопущення України до ЄС через невиконання умов членства та припинення (скорочення) фінансової підтримки України в російсько-українській війні. У цьому кейсі звіт також пише про те, що **тема «Волинської різанини» згадувалася як засіб для підриву підтримки України, що перегукується з темами, поширеними в проросійській риториці».** Враховуючи це, можна припустити, що координація Росією неавтентичної поведінки під час президентської кампанії відповідає одній з цілей російської операції «Doppelganger», опублікованої «The Washington Post», а саме, «*розкол еліт*», «*ключовим показником ефективності якої*» росіяни зокрема визначають «*зріст впевненості в тому, що Польща та Україна не братні народи, а вороги*»[41]. Відтак, контекст полягає у тому, що офіційні документи РФ свідчать, що втручання у польські вибори за допомогою поширення антиукраїнських наративів є вкрай бажаним для досягнення.

4. **Аналітичні конструкти**, які «*операціоналізують те, що контент-аналітик знає про контекст, а саме мережу кореляцій, які, пояснюють, як доступні тексти пов'язані з можливими відповідями на питання аналітика, а також умови, за яких ці кореляції можуть змінюватися. […] Процедурно аналітичні конструкти приймають форму більш-менш складних тверджень «якщо-тоді», […] які крок за кроком ведуть аналітика від текстів до відповідей на дослідницькі питання*». У цьому дослідженні аналітичним конструктом виступає розроблена Actor-Behavior-Content методологія, оскільки, **якщо** акаунт

[41] The Washington Post. Разверстка цели и показатели эффективности. Раскол элит. https://www.washingtonpost.com/documents/c25f192e-2b63-436b-b534-62ab90c8ce30.pdf

характеризується наявністю певних індикаторів категорії «Actor», демонструє певну поведінку «Behavior» та публікує певний контент «Content», що визначені в **Таблиці 1.4.2,** то вони можуть бути класифіковані як елементи мережі координованої неавтентичної поведінки і залежно від поширюваних наративів, може висуватися припущення щодо їхньої координації російськими акторами інформаційного впливу.

5. **Висновки (Inferences),** що мають на меті відповісти на дослідницьке питання, які становлять основне досягнення контент-аналізу.

6. **Валідизуючі докази (Validating evidence),** які є остаточним обґрунтуванням контент-аналізу.

Автор наголошує, що в контент-аналізі дані є «текстами» в тому сенсі, що вони призначені для читання, інтерпретації та розуміння іншими людьми, а не лише дослідником. Аналітик повинен визнавати, що тексти не мають об'єктивних якостей, незалежних від читача, і їхні значення завжди привносяться кимось у процесі взаємодії.

Допоміжним методом дослідження було обрано метод аналізу стратегічних наративів, розроблений А. Маскіммон, Б. О'Лохлін та Л. Розель. Згідно з їхнім визначенням стратегічні наративи – це репрезентації послідовності подій та ідентичностей, комунікативний інструмент, за допомогою якого політичні актори, зазвичай еліти, намагаються надати певного значення минулому, теперішньому та майбутньому для досягнення політичних цілей.[42] Таким чином, актор, у рамках цього дослідження, Російська Федерація, наголошувала (наголошує) на певних аспектах спільної польсько-української історії, та пов'язувала це із сучасністю, з метою створити бажану негативну інтерпретацію України польським населенням.

За допомогою поширення стратегічних наративів актори можуть досягнути власних цілей. Відтак, розуміння цілей актора є ключовим у вивченні стратегічних наративів. Цілями актора, які пропонує Маскіммон та ін., можуть бути формування

[42] Miskimmon A., O'Loughlin B., Roselle L. (2013). Strategic Narratives Communication Power and the New World Order. Routledge, c. 1-241. c. 5.

порядку денного, легітимація [певної політики чи практики], відволікання уваги, забезпечення згоди, підвищення власної популярності та мобілізація.[43]

Наприклад, поширюючи певні наративи щодо України, її вини у Волинській трагедії та ролі у гальмуванні ексгумацій, за допомогою координованої неавтентичної поведінки акаунтів у «Х», РФ могла прагнути досягти таких цілей:

(1) вплив на результати голосування – обрання кандидата, який більш вигідний РФ (одного із трьох, обраних для цього дослідження, а не, скажімо, Рафала Тшасковскього чи інших з табору лібералів, оскільки саме Навроцький, Менцен та Браун заперечували проти вступу України до ЄС та НАТО, допоки питання Волинської трагедії не буде вирішено остаточно, що вигідно для РФ);

(2) суттєвий зсув настроїв електорату та суспільства вправо та радикалізація польського населення;

(3) підтримка населенням припинення військової та політичної (підтримка євроінтеграції України) допомоги Україні та/або виходу Польщі з ЄС;

(4) поступовий перехід до нейтралітету та підтримки РФ тощо.

1.4 Операціоналізація контент-аналізу: ABC-методологія як аналітичний конструкт ідентифікації акаунтів із ознаками координованої неавтентичної поведінки (CIB)

Для забезпечення максимальної об’єктивності відбору акаунтів, що демонструють ознаки координованої неавтентичної поведінки, відбір CIB-акаунтів здійснювався в кілька етапів.

Першим етапом було створено базу даних заяв польських політиків-кандидатів у Президенти РП, яка безпосередньо відповідає ключовому елементу «**Тексти»** у структурі контент-аналізу за Кріппендорфом, тобто включає «*дані, які аналітик має у своєму розпорядженні, для початку аналітичної роботи*».

[43] Miskimmon A., O’Loughlin B., Roselle L. (2013). Strategic Narratives Communication Power and the New World Order. Routledge, c. 1-241. c.8.

Заяви кандидатів у Президенти відбирались із використанням інструменту соцмережі «X», «Advanced search», із формуванням, на прикладі заяв Навроцького, такого запиту: Rzeź OR wołyńska OR ludobójstwo OR Ukraina OR UPA OR Wołyniu OR Ludobójstwa OR Wołyńskiego OR ekshumacje) (from:NawrockiKn) min_faves:3, що означає відбір опублікованих (наприклад) Навроцьким дописів, що включали б будь-яке із зазначених слів та мали мінімальну кількість вподобань, що дорівнювала б трьом. **Таблиця 1.4.1.** відображає характеристики сформованої таким чином бази даних, доступної за посиланням[44].

Політик	Кількість дописів у «X», що включає слова Rzeź або wołyńska або ludobójstwo або Ukraina або UPA або ludobójstwa або Wołyniu або Ludobójstwa або Wołyńskiego або ekshumacje.	Хронологічні рамки, коли політик публікував дописи, присвячені Волинській трагедії	Кількість дописів, усі коментарі до яких було проаналізовано, шт.	Кількість акаунтів, які було класифіковано як «ймовірно СІВ»
Кароль Навроцький	10	З 11 липня 2024 по 12 липня 2025	4	27
Славомір Менцен	14	З 19 вересня 2023 по 19 грудня 2025	3	18
Гжегож Браун	17	З 10 липня 2022 по 9 травня 2025	6	34

Таблиця 1.4.1. Кількісні характеристики сформованої бази даних.

Кожен з трьох основних аркушів бази даних має уніфіковану структуру стовпців, таких як: (1) дата заяви з посиланням на неї, (2) текст оригіналу заяви польською та (3) його переклад українською мовою; (4) **«наратив»** для визначення

[44] База даних заяв польських політиків-кандидатів у Президенти РП https://docs.google.com/spreadsheets/d/1aF-fR5gylbWlZUU4jN-tstlXi9NChqrXPVFG-0Ciack/edit?usp=sharing

ключової ідеї повідомлення (за необхідності); (5) «**ідентифікація CIB», що включав у себе** список посилань на акаунти, що демонструють ознаки координованої неавтентичної поведінки у коментарях під постом політика та (6) «верифікація» результати перевірки акаунтів за допомогою ШІ-помічника Grok та методологічні примітки щодо їхньої достовірності (що детальніше буде описано в підрозділі 3.1).

Другий етап включав розробку тривимірної «Actor-Behavior-Content» (ABC) методології на основі розробленого незалежною некомерційною організацією «EU DisinfoLab» документу «Coordinated Inauthentic Behaviour (CIB) detection tree»[45]. Варто зауважити, що на відміну від оригінального інструментарію, запропонованого «EU DisinfoLab», що передбачає більш **технічно складний аналіз** (оцінка координації, джерела, впливу та автентичності), запропонована в цій роботі ABC-методологія є адаптованою та менш розгалуженою. Основною відмінністю цієї методології є відсутність аналізу метаданих (використання однієї IP-адреси, пристрою тощо) та менш субстантивний аналіз координованих мереж - синхронної взаємодії акаунтів із публікаціями один одного.

На основі створеної методології, серед переліку коментаторів відібраних заяв (постів) польських політиків вручну було відібрано акаунти, що **з різними ймовірностями** могли належати до мереж координованої неавтентичної поведінки. Створену методологію представлено в **Таблиці 1.4.2.**

[45] Romero Vicente, A. (2024). Coordinated Inauthentic Behaviour (CIB) detection tree. https://www.disinfo.eu/wp-content/uploads/2024/08/20240805-CIB-detection-tree.pdf

1.	**Ознака для «X»: Actor**
1.1.	Нещодавня дата створення акаунта (переважно, після 2022 року)
1.2.	Незначна кількість підписників/підписок. Мала кількість підписників, особливо до 100 шт., може слугувати додатковим фактором, що підтверджувати неавтентичність акаунту
1.3.	Неавтентичний аватар (стокове/ідеологічне/відсутнє фото)
1.4.	Біографія (порожня/ шаблонна/ ідеологічна) – така, що відтворює мейнстримний наратив політичної сили, яку підтримує акаунт. Особливо підозрілим є, якщо при пошуці в Google скопійованої біографії в лапках, можна знайти її точне використання кількома користувачами соцмережі
1.5.	Географічне розташування акаунта нечітке («Poland» - без вказівки міста) та/або не відповідає мові контенту/ використовуваній мові.
1.6.	Географічне розташування акаунта (Account based in Austria) розходиться з країною підключення (Connected via Bosnia and Herzegovina Android App)
1.7.	Зміна імені користувача (about this account > 1 username change Last on March 2025)
1.8.	Неавтентичне ім'я користувача, що складається із випадкових наборів літер і цифр (@PiotrKo39283486)
1.9.	Використання хештегів (що підтримують певну політичну силу/політика) у імені /біографії користувача (#PiS2027, #KarolNawrockiMójPrezydent, #STOPUKRAINIZACJIPOLSKI, #JEBAĆupaibandere)
2.	**Ознака для «X»: Behavior**
2.1.	Абсолютна більшість контенту – це репости дописів інших користувачів
2.2.	Мовна неконсистентність (публікує різними мовами/ мова не відповідає географічному розташуванню чи контенту)
2.3.	Висока активність у коментарях до дописів визначеного політика, що полягає у спамі посиланнями (на дописи, що висловлюють їхню позицію) та/або фотографіями (патріотичні/ ШІ / запозичені з Інтернету) - purely repetitive amplification.
2.4.	Висока активність у коментарях до дописів визначеного політика, що полягає у часто неодноразовій публікації коротких малозатратних, майже ідентичних відповідей (смайли / гасла / хештеги переважно на підтримку політика) (purely repetitive amplification)
3.	**Ознака для «X»: Content**
3.1.	Повторюваність наративів та фреймів
3.2.	Ідентичні або майже ідентичні тексти
3.3.	Ідентичні ключові слова / терміни/ хештеги

Таблиця 1.4.2. Методологія первинного відбору акаунтів із ознаками координованої неавтентичної поведінки (CIB)

Для спрощення завдання та виконання ознаки для виміру «Content» «повторюваність наративів» база даних включала виключно пости в мережі «X» кандидатів у президенти Польщі Кароля Навроцького, Славоміра Менцена та Гжегоша Брауна, що стосувались Волинської трагедії або України[46].

Третій та четвертий етапи відбору стосуватимуться безпосередньо виокремлення та опису різних кластерів серед відібраних на другому етапі «підозрюваних» акаунтів у демонструванні координованої неавтентичної поведінки, тому відповідні етапи було включено у підрозділ 3.1.

Загалом у базі було детально проаналізовано коментарі до **13 ключових дописів**, що дозволило ідентифікувати **79 акаунтів**, які попередньо класифіковані як «ймовірно CIB». Цей масив даних став основою для подальшої кластеризації неавтентичних мереж та аналізу їхніх маніпулятивних стратегій.

[46] Запити через Advanced search: (Rzeź OR wołyńska OR ludobójstwo OR Ukraina OR UPA OR Wołyniu OR Ludobójstwa OR Wołyńskiego OR ekshumacje) (from:GrzegorzBraun_) /(from:SlawomirMentzen) / (from:NawrockiKn) xAI. (2026). *Grok* [Велика мовна модель]. https://x.com/i/grok/share/14f0232c60e640b99dc46376c7aeabf3

РОЗДІЛ 2. ЕВОЛЮЦІЯ РОСІЙСЬКИХ КАМПАНІЙ З ДЕЗІНФОРМАЦІЇ ТА НЕАВТЕНТИЧНОЇ ПОВЕДІНКИ

РФ має довгу історію інформаційних операцій, проведення яких за участі КДБ та інших органів спостерігалося ще за часів існування СРСР. У розділі 2 хронологічно представлені найбільш репрезентативні кейси проведення СРСР та Росією операцій в інформаційному просторі. Метою є виокремити ключові етапи їх розгортання та механізми поширення дезінформації і, де можливо, екстраполювати виявлені особливості на кейс російського втручання у польську президентську кампанію 2025 року. Еволюцію російських інформаційних операцій поділено на 3 періоди (підрозділи): радянські операції (підрозділ 2.1, кейс операції «Денвер»); російські операції після анексії Криму (підрозділ 2.2, кейси дезінформації навколо збиття МН-17 (2014-н.ч.) та російське втручання у вибори Президента США (2014-2016)); російські операції після широкомасштабного вторгнення (підрозділ 2.3, кейси «Doppelganger» та «Overload»).

2.1. Радянські інформаційні операції: кейс операції «Денвер»

Специфіку радянського підходу розкрито на прикладі Операція «Денвер» («DENVER»). Операція бере початок з жовтня 1985 року, коли СРСР запустив кампанію, з метою переконання світу в тому, що синдром набутого імунодефіциту (надалі – СНІД) був штучно створений в результаті експериментів з генної інженерії в лабораторії армії США Форт Детріку, штат Меріленд, задля створення біологічної зброї[47].

Деталі реалізації операції наведені нижче, не так важливі самі в собі, як важливі ті визначальні характеристики радянського, і згодом російського підходу до розповсюдження дезінформації, які ці деталі розкривають. Радянська та російська пропаганди (що успадкувала більшість характеристик радянської,

[47] United States Department of State. “Soviet Influence Activities: A Report on Active measures and Propaganda, 1986-87” https://dn790009.ca.archive.org/0/items/dos-report_s-12so-8-12/dos-report_s-12so-8-12.pdf?ref=america2.news

модернізувавши засоби доставки дезінформації) мають такі характеристики: (1) продукуються у величезних обсягах та направляються багатьма каналами; (2) [потік дезінформації] є швидким, безперервним та повторюваним; і (3) не прагне до об'єктивного висвітлення реальності та (4) є непослідовним[48], що демонструє приклад багатоетапної операції «Денвер».

Етап 1 операції полягає у заплутуванні опонента завдяки гігантській кількості каналів розповсюдження дезінформації, що спричиняє втрату зв'язку з першоджерелом. Це почалося з того, що радянське видання «Літєратурная газєта» у своєму матеріалі від листопада 1986 року посилалося на індійську прорадянську газету «Patriot», редактор якої, як стверджувалося, отримав листа (існування якого не було підтверджено) від американського вченого та антрополога, який побажав залишитися анонімним. У листі вчений писав, що «*смертельна таємнича хвороба* [СНІД] *є результатом експериментів Пентагону з розробки нових небезпечних біологічних зброї*», і звинувачував у розробці вчених з Центру контролю захворювань (the Centers for Disease Control and Prevention, CDC) в Атланті, штат Джорджія, США. Відтак, 19 листопада 1986 року «Літературна газета» опублікувала копію сторінки статті про СНІД, надрукованою раніше газетою «Patriot». У копії було вказано лише дату «неділя, 17 липня» без поточнення року, але «Літєратурная газєта» стверджувала, що лист був опублікований «Patriot» 16 липня 1983 року, причому не було не вказано, що «Patriot» є індійським виданням. У відповідь на запити редактор «Patriot» заявив, що його газета не публікувала такого листа, згодом відкликавши цю заяву, але не надавши жодних доказів фактичного існування листа.

Контекст звинувачень Америки: прив'язка до попередньої опера. Стаття в «Patriot» – або плітки про її появу – з'явилася саме тоді, коли СНІД почав привертати увагу міжнародних наукових і медичних кіл, а поширена Росією дезінформація мала на меті посилити антиамериканські настрої в країнах, що розвиваються. Цікаво, що стаття в «Patriot» повторювала попередні радянські

[48] Paul, C., & Matthews, M. (n.d.). The Russian "Firehose of Falsehood" Propaganda Model. https://www.rand.org/pubs/perspectives/PE198.html

звинувачення щодо створення в США біологічної зброї не пов'язаної з проблемою СНІДу.

Газета «Patriot». Варто відзначити, що газета «Patriot» або «Нью-Делі Патріот» - це прорадянська щоденна газета з тиражем близько 35 000 примірників. За словами екс-офіцера КДБ Іллі Джирквелова «Patriot» був заснований КДБ у 1962 році «*з метою поширення дезінформації*».

Етап 2: системне планування КДБ з перетворення дезінформації в газеті «Patriot» та антиамериканську кампанію «DENVER»

7 вересня 1985 року, Перше головне управління КДБ надіслало секретну записку деяким своїм сателітним службам щодо нової кампанії, що перебувала на стадії планування, під кодовою назвою «DENVER». Саме в той час США звинуватили СРСР у недотриманні Конвенції про біологічну зброю (1972), тому операція «DENVER» мала на меті перевернути це звинувачення з ніг на голову та показати, що це саме Штати, а не СРСР, таємно виробляють біологічну зброю. У меморандумі КДБ пояснював:

«*Ми вживаємо комплекс заходів у зв'язку з новою небезпечною хворобою, що з'явилася в США останніми роками, [..] СНІДом, та її подальшим поширенням на інші країни, зокрема країни Західної Європи. Мета цих заходів – сформувати в інших країнах вигідну для нас думку, що ця хвороба є результатом неконтрольованих таємних експериментів американських розвідувальних служб та Пентагону з новими видами біологічної зброї*»[49].

Відправною точкою запланованої кампанії стала стаття, опублікована в журналі «Patriot».

Етап 3. Залучення (про)радянських вчених-агентів, з метою підсилення антиамериканських звинувачень в газеті «Patriot»: В.Запевалов, Я.Сегал.

30 жовтня 1985 р. радянський тижневик «Літературна газета» також опублікував статтю Валентина Запевалова під назвою «Паніка на Заході, або Що ховається за сенсацією про СНІД». Запевалов, зазначивши своїм джерелом

[49] Rid, Thomas. "AIDS Made in the USA." In Active Measures: The Secret History of Disinformation and Political Warfare, 298–312. (с.306) New York: Farrar, Straus and Giroux, 2020

«Patriot», фактично дослівно повторив кілька звинувачень з прорадянської газети. Стаття мала успіх, хоча її ключова роль стала зрозумілою лише пізніше. Всесвітня служба «Радіо Москви» негайно повторила цю історію, а уряд США зазначив, що текст також транслювали в Кувейті, Бахрейні, Фінляндії, Швеції та Перу. Водночас, жодне англомовне чи німецьке ЗМІ не підхопило цю історію, навіть у Східній Німеччині.

Насправді ж, статті Запевалова передував ще ряд публікацій різних варіацій звинувачень США: публікації «Радіо Москви» від 10.03 та 10.06.1985 з тезами про підготовку США до бактеріологічної війни та поширення бактерії лихоманки Денге на Кубі; публікації газети «Красная звєзда» від 16.06.1985 зі звинуваченням США у розробці біо-зброї, яка забезпечить світову гегемонію; а також матеріал від агентства «ТАСС» (12.08.1985) зі звинуваченням США в «*пошуку різних лазівок у Конвенції про біологічну зброю 1972 року шляхом створення високо патогенних організмів... під прикриттям медичних досліджень*» та ряд інших.

Такий механізм поширення є визначальною характеристикою радянської (російської) пропаганди, яка продукує дезінформацію **у величезних обсягах та направляє її одночасно багатьма каналами.** Підхід часто досягає успіху, оскільки читачі знаходять великий перелік різних джерел більш переконливим, ніж одне джерело, особливо якщо різні джерела вміщають різні аргументи, що призводять до одного висновку (різні варіанти порушення Штатами Конвенції про біологічну зброю 1972 року з однаковим висновком про вину США)[50].

Аби надати наукове обґрунтування своєму твердженню про те, що СНІД був створений штучно, радянська сторона також посилалася на свідчення професора Якоба Сегала, східнонімецького біофізика, якого довго називали «французьким дослідником», аби приховати зв’язок з СРСР. Сегал є самопроголошеним автором доповіді під назвою «СНІД: його природа та походження» (також відомої як «Доповідь Сегала»). Вважається, що звіт вперше з'явився у вересні 1986 року, під час восьмого саміту Руху неприєднання в Хараре, Зімбабве. Упродовж усього звіту

[50] Paul, C., & Matthews, M. (n.d.). The Russian “Firehose of Falsehood” Propaganda Model. https://www.rand.org/pubs/perspectives/PE198.html

Сегал уникає відповідальності, характеризуючи звинувачення США як «гіпотезу», що ґрунтується на «*припущеннях*» та «*ланцюжку непрямих доказів*». Згодом, доповідь Сегала під дещо іншою назвою «СНІД: США – зло власного виробництва, не імпортоване з Африки» було роздано як безкоштовну брошуру на 8-му саміті Руху неприєднання в Хараре, Зімбабве, що відбувся з 26.08 – 06.09.1986р. Уже за два дні до конференції газета «Harare Sunday Mail» повідомила, що учасники заходу активно обговорювали «*роль США у створенні та поширенні СНІДу*». Тим не менш, твердження Сегала отримали широкий розголос у радянських, африканських та іноземних ЗМІ.

Проривом операції «DENVER» стала публікація інтерв'ю Сегала в «*Sunday Express*» (26.10.1986) з тими ж таки тезами про штучне створення СНІДу американцями. Це інтерв'ю було підхоплене ЗМІ понад 30-ти країн із заголовками на кшталт «*Сенсація щодо СНІДу. Вбивчий вірус СНІДу був штучно створений американськими вченими під час лабораторних експериментів, які закінчилися катастрофічною невдачею*».[51]

У той момент, спростування дезінформації вже не мало значення: потік неправди було не спинити. Як зазначалося у звіті ДержДепартаменту США «*Глобальне поширення дезінформації про СНІД демонструє, як сенсаційне перекручення суперечливого питання може швидко поширюватися за межі країн, втрачати зв'язок із першоджерелом і продовжувати вводити в оману нову аудиторію, навіть якщо його аргументи вже* ***були ефективно спростовані в інших джерелах***»[52].

Варто також зазначити, що для поширення неправдивих звинувачень радянська сторона скористалася обмеженою доступністю західних інформаційних агентств у країнах, що розвиваються: африканські, азійські та латиноамериканські газети, що не мали доступу до західних супутникових каналів, зазвичай

[51] Rid, Thomas. "AIDS Made in the USA." In Active Measures: The Secret History of Disinformation and Political Warfare, 298–312. (с.309) New York: Farrar, Straus and Giroux, 2020

[52] United States Department of State. "Soviet Influence Activities: A Report on Active measures and Propaganda, 1986-87" (Tracing the Story's Dissemination) https://dn790009.ca.archive.org/0/items/dos-report_s-12so-8-12/dos-report_s-12so-8-12.pdf?ref=america2.news

отримували новини, зокрема, про СНІД, від радянських інформаційних агентств, з якими мали контракти. Скажімо, агентство «ТАСС» мало бюро в 66 країнах, що розвиваються, а «Новості» – в 47-ми. Що ще важливіше, деякі газети Третього світу – такі як «New Delhi Patriot» – свідомо публікували надані Радянським Союзом матеріали в обмін на грошові виплати.

Етап 4: Посилання дезінформаційної кампанії. Упродовж 1987 Москва посилила свою дезінформаційну кампанію, повторюючи та прикрашаючи звинувачення, опубліковані протягом 1986 року, а також додаючи конкретні теми, так, що радянські звинувачення з'являлися щонайменше 32 рази в друкованих та телевізійних ЗМІ і тиражувалися по всьому світу. Крім того, упродовж 1987 радянські газети почали напряму пов'язувати наявність американських військових баз в певній країні та нібито більшу кількість спалахів СНІДу в цих точках.[53]

Етап 5: Згортання дезінформаційної кампанії.

Російський уряд незабаром офіційно відмовився від активної кампанії щодо СНІДу. 23 жовтня 1987 року держсекретар США Дж.Шульц мав зустріч із М.Горбачовим, де озвучив занепокоєння, що Москва розповсюджує «*нісенітниці*» щодо СНІДу. За три дні Генеральна Асамблея ООН ухвалила ініційовану США та СРСР резолюцію з перевагою 42 голосів проти 8, щоб об'єднати всі країни у боротьбі проти СНІДу. Резолюція визнавала, що причиною захворювання є природний вірус. Ці ж теза згодом були підхоплені радянськими урядовими газетами. Операція «DENVER» офіційно завершилася.

У 1992 році глава російської зовнішньої розвідки Є.Примаков підтвердив роль КДБ у кампанії з дезінформації щодо СНІДу під час виступу в МДІМВ[54], російському ЗВО. Примаков розкрив, що історія про СНІД була «*створена в*

[53] Наприклад, 23 січня 1987 р. радянська газета «Совєтская Россія» стверджувала, що в Західній Європі найбільша кількість випадків СНІДу зареєстрована в місцях дислокації американських військ. 15 березня 1987 р., газета «Совєтская Россія» пов'язувала поширення СНІДу на Філіппінах з присутністю американських військовослужбовців у цій країні. «U.S. Military Bases Alleged To Be a Source of AIDS». United States Department of State. "Soviet Influence Activities: A Report on Active measures and Propaganda, 1986-87" https://dn790009.ca.archive.org/0/items/dos-report_s-12so-8-12/dos-report_s-12so-8-12.pdf?ref=america2.news

[54] Московський державний інститут міжнародних відносин (МДІМВ/МГИМО).

кабінетах КДБ», і мала на меті відвернути увагу від використання хімічної зброї Червоною Армією.[55]

2.2. Російські інформаційні операції після анексії Криму (2014-2021 рр.): кейси дезінформації навколо збиття МН-17 та російського втручання у вибори Президента США

У підрозділі, присвяченому російським інформаційним операціям після початку агресії проти України у 2014 р., розглянуто два показових кейси: кампанія навколо збиття літака МН-17 (2014р. – н.ч.) та російське втручання у вибори Президента США (2014 – 2016 рр.)

Кейс 1: Російська дезінформація навколо збиття літака МН-17

Для опису російської дезінформаційної кампанії навколо збиття Боїнга МН-17, доцільно передусім з'ясувати фактичні обставини події та вкотре підтвердити доведену причетність до збиття РФ, представленої в тогочасній зоні Антитерористичної операції (АТО), Ігорєм Гіркіним, колишнім командиром усіх назаконних збройних формувань на території ТОТ Донецької області України.

Фактичні обставини збиття МН-17. Відтак, у день збиття Боїнга МН-17, 17 липня 2014, у пабліку російської соцмережі «Вконтакте» під назвою «Сводки от Стрелкова Игоря Ивановича», з'явився пост про те, що нібито 17.07.2014 було збито АН-26, де було повідомлено наступне:

«*У районі Тореза щойно збили літак Ан-26, він лежить десь за шахтою «Прогрес». Адже попереджали – не літати в «нашому небі».* […] *А також є інформація про другий збитий літак, здається, Су*»[56].

Час і місце повідомлення збігаються з часом і місцем падіння уламків літака (недалеко від окупованого Тореза). Невдовзі це повідомлення було видалене, проте

[55] Rid, Thomas. "AIDS Made in the USA." In Active Measures: The Secret History of Disinformation and Political Warfare, 298–312. (с.311) New York: Farrar, Straus and Giroux, 2020

[56] Центр дослідження ознак злочинів проти національної безпеки України «Миротворець». *Гіркін Ігор Всеволодович.* Портал «Російська агресія проти України». https://rusaggression.gov.ua/ua/hirkin-54f3b9632538f6080b9ccdccee2451bb.html

зберіглося в мережі. Пізніше, заступник Гіркіна, Сєргєй Дубінскій озвучить іншу версію подій «*Сушка збила 'Боїнг', а ми збили 'Сушку'*», таким чином, з'явиться версія про те, що український військовий Літак Су збив Боїнг, що летів рейсом МН-17, а «ополчєніє» у свою чергу збило Су.

У 2019-му Об'єднана слідча група у справі рейсу МН-17 (Joint Investigation Team, JIT) у складі України, Нідерландів, Малайзії, Бельгії та Австралії назвала колишнього офіцера ФСБ Ігоря Гіркіна, а також Сєргєя Дубінского, Олега Пулатова та Леоніда Харченко підозрюваними у транспортуванні та бойовому застосуванні ЗРК «Бук». Слідство також встановило, що несправностей на літаку не було, політ тривав штатно, а в «Боїнг» влучила ракета російського виробництва «земля-повітря», яку випустили з ЗРК «Бук», що належав 53 зенітній ракетній бригаді ЗС РФ[57]. 17 листопада 2022 року Окружний суд Гааги виніс вирок у справі МН-17, визнавши Ігоря Гіркіна, Сєргєя Дубінского та Леоніда Харченко винними[58].

Розгортання дезінформаційної кампанії. Росія й донині активно проводить дезінформаційні кампанії, аби приховати свою залученість у збиття цивільного літака МН-17. Комплексний аналіз дезінформаційної кампанії навколо МН-17 є критично важливим, оскільки, вона стала для РФ шансом відпрацювати тактики, що будуть використані після 2022 року при намаганні приховати від міжнародної спільноти скоєння Росією воєнних злочинів в Бучі, Ірпені, Гостомелі, Маріуполі, Бахмуті та підриву Каховської ГЕС.

Стратегія поширення дезінформації щодо МН-17 так чи інакше полягала у поширенні різних за змістом дезінформаційних наративів:

Група наративів 1 полягала у звичайному запереченні причетності Росії до скоєння злочину – тактика «Denial». Те ж саме РФ зробила при намаганні медійно висвітлити свою непричетність до злочині в Бучі. Наративи сформульовані по-різному, але всі зосереджені навколо тези «*немає жодних доказів проти Росії*».

---

[57] Шатров, Р. (2024, 17 липня). *Справа МН17: що відомо про збиття малайзійського боїнга на Донбасі після 10 років з дня трагедії*. Суспільне Мовлення. https://suspilne.media/792155-sprava-mh17-so-vidomo-pro-zbitta-malajzijskogo-boinga-na-donbasi-pisla-10-rokiv-z-dna-tragedii/

[58] Government of the Netherlands. (n.d.). *Russia responsible for downing of flight MH17*. https://www.government.nl/topics/mh17-incident/achieving-justice/russia-responsible-for-downing-of-flight-mh17

Група наративів 2 полягала у розповсюдженні твердження, що «*трагедію було інсценовано*» третьою стороною. 18 липня 2014 року, менш ніж через 24 години після збиття рейсу MH17, вже згаданий Гіркін, заявив, що «*За словами людей, які збирали тіла після катастрофи, значна частина трупів була «не свіжою» — люди померли кілька днів тому*», таким чином, наполягаючи, що це не Росія вбила цивільних людей на борту (такі ж заяви лунатимуть у 2022 році і щодо Бучі). Іншими прикладами цієї брехні є такі версії: «*Boeing 777 над Донбасом підірвали зсередини*», «*збитий Boeing міг бути фальшивкою*», або «*всередині літака вибухнула бомба*». Поширення таких наративів суголосне з тактикою «Exhaust».

Група наративів 3 – це звинувачення самих же українців у збитті літака – згідно з принципом «Cui Bono» (тактика «Provocations» або «false flag operation») збиття було вигідно Україні, тому відповідальність лежить на ній. І, звісно, кремлівська машина дезінформації також стверджувала, що збиття MH17 було операцією під чужим прапором (false-flag operation – дія, вчинена з метою приховати справжнє джерело відповідальності та перекласти провину на іншу сторону[59]) і підступним планом з дискредитації Росії. Окрім українців, Росія звинувачувала у збитті MH17 британську розвідку, голландців, американців та західні еліти[60].

Показово, що за 12 років російської дезінформаційної кампанії щодо збиття MH17, з 2014 по 2026, EUvsDisinfo зафіксували 512 різних кейсів дезінформації. Групи наративів та наративи виокремлено у **Додатку А.**

Спадковість напрацьованих тактик. Як вже зазначалося раніше, тактики російської дезінформації щодо медійного висвітлення трагедії з MH17, активно застосовувались росіянами для медійного прикриття скоєних проти цивільного населення України воєнних злочинів. Дезінформаційна кампанія таргетувала Європейські країни, зокрема 4-5 квітня 2022 року, Польща зіткнулася із

[59] EUvsDisinfo. (2020, November 23). *Who benefits from "cui bono"?* https://euvsdisinfo.eu/who-benefits-from-cui-bono/
[60] EUvsDisinfo. (2024, July 15). *MH17: Ten years of Russian lying and denying*. https://euvsdisinfo.eu/mh17-ten-years-of-russian-lying-and-denying/. Стосується усіх трьох груп наративів.

масштабною атакою ботів та тролів, що полягала в (1) отриманні польським політичним керівництвом листів із погрозами на електронні скриньки; (2) спам-атаці на польські медіа, і (3) штучна активізація обговорення теми Волинської трагедії в польських соцмережах. Останнє, найбільш імовірно, мало за мету інструменталізувати чутливе в польській ідентичності та історичній пам'яті питання **Волинської трагедії**, аби переорієнтувати суспільний дискурс та послабити рівень польської підтримки України в критично важливий період.[61]

Випадок є прикладом застосування описаної в підрозділі 1.1 тактики «Whataboutism», тобто відволікання від теми дискусії, коли у відповідь на занепокоєння європейських, зокрема польських, медіа щодо російського геноциду в Бучі та інших українських містах – з російських дезінформаційних ресурсів лунає «а як щодо геноциду – бо саме так польське суспільства сприймає Волинську трагедію – вчиненого українськими ОУН-УПА проти поляків на Волині у 1943-44 рр.»?

Кейс 2: Російське втручання у президентські вибори в США 2016 року

Найбільш часто згадуваною, проте не менш репрезентативною російською кампанією в соціальних мережах, що ґрунтується на «активних заходах» (рос. активные мероприятия), і механізми розгортання якої можна екстраполювати на втручання Росії у президентські вибори в Польщі 2025 року, є кампанія російського втручання у вибори президента США 2016 року.

Звертаючись до даних, наведених у джерелі «Report On The Investigation Into Russian Interference In The 2016 Presidential Election»[62] бачимо, що ця кампанія стала, фактично, першим втручанням росіян у вибори в іншій державі з широким використанням мереж ботів у соціальних мережах «Facebook» та «Twitter» (нині – «X») для впливу на сприйняття електоратом двох головних кандидатів у вибори

[61] EUvsDisinfo. (2024, July 29). *The Bucha massacre: How to deflect attention in Poland*. https://euvsdisinfo.eu/the-bucha-massacre-how-to-deflect-attention-in-poland/

[62] Report On The Investigation Into Russian Interference In The 2016 Presidential Election Volume I of II. 2019. 448 p. URL: https://www.justice.gov/archives/sco/file/1373816/dl?inline=.

президента США – Гіларі Клінтон та Дональда Трампа – з метою забезпечити перемогу останнього.

Якщо говорити про структуру та рівні реалізації російської кампанії, то джерелом розповсюдження впливу було «Агентство інтернет-досліджень» (рос. Агентство интернет-исследований; англ. – Internet Research Agency, надалі - Агентство) – російська організація, що фінансувалася Є.Пригожиним та підконтрольними йому компаніями. Починаючи з 2014 року та аж до обрання президентом Дональда Трампа у листопаді 2016 року Агентство проводило операції в соціальних мережах, спрямовані на широку аудиторію США, з метою посіяти розбрат у політичній системі США. «*Ці операції – як зазначає вищезгаданий звіт - становили «активні заходи» (рос. активные мероприятия) – термін, який зазвичай позначає операції, що проводяться російськими спецслужбами з метою впливу на хід міжнародних справ*»[63].

Агентство інтернет-досліджень мало кілька напрямків роботи, які взаємо доповнювали одне одного:

(1) Перший вектор роботи полягав у створенні фахівцями Агентства Facebook-груп та персональних акаунтів, що видавали себе за громадян або резидентів США. Групи створені Агентством охоплювали вкрай широкий спектр ідеологічних поглядів – навіть тих, що суперечили російським[64]. Іноді Агентство не створювало нові групи чи публічні сторінки, а видавали себе за реально існуючі в Штатах політичні чи громадські організації. Наприклад, один контрольований Агенством акаунт у «Twitter», @TEN_GOP, імітував пов'язаність із Республіканською партією штату Теннессі.

(2) Другим вектором діяльності Агентства був запуск операцій в «Twitter», які умовним чином можна розділити на дві стратегії. Перша стратегія полягала у створенні персоналізованих акаунтів у «Twitter», які видавали себе за американців, водночас, друга полягала у створенні Агентством координованої мережі

[63] Там саме, де і 62.

[64] Включали «консервативні групи (такі як «Being Patriotic», «Stop All Immigrants», «Secured Borders» та «Tea Party News»), групи темношкірих, що виступали за соціальну справедливість («Black Matters», «Blacktivist» та «Don't Shoot Us»), групи ЛГБТК («LGBT United») та релігійні групи («United Muslims of America»).

автоматизованих акаунтів у «Twitter» (яку зазвичай називають мережею ботів, також відомі під назвою «Ольгінські тролі»). Саме координованість та автоматизованість мережі дозволила максимізувати охоплення дезінформаційного контенту в «Twitter».

Варто зазначити, що контент, як у «Twitter», так і на «Facebook», змістовно, переважно був двох різновидів: той, що висловлював підтримку Дональду Трампу і той, що дискредитував його опонентку – Гілларі Клінтон. Використовуючи зазначені методи розповсюдження дезінформації. Агентство провокувало масові реакції суспільства у вигляді репостів, поширення користувачами, так само як і репортажі у американських ЗМІ, які зазвичай цитували твіти з контрольованих Агентством акаунтів і приписували їх реакціям реальних громадян США, діяльність яких і імітували акаунти. Аналогічно, численні відомі особи у США, такі як колишній посол США в РФ, Майкл Макфол, американський політичний консультант та лобіст Роджер Стоун, телеведучий, журналіст і письменник Шон Ханніті, а також військовий та майбутній радник Трампа з національної безпеки Майкл Флінн-молодший, як і безпосередньо сам майбутній Президент, ретвітили або відповідали на твіти, опубліковані контрольованими Агентством акаунтами.

(3) Ще одним, **третім вектором** діяльності Агентства була організація поїздок їхніх співробітників («так званих «фахівців») до Штатів, з метою отримання розвідданих. Звіт згадує про таку поїздку фахівців Агентства, здійснену в середині 2014 року з місією отримання інформації та фотографій, які б використовувалися в їхніх публікаціях у соціальних мережах[65].

(4) Заключним **четвертим вектором** була діяльність спрямована на організацію протрампівських мітингів в США, яка координувалася за допомогою тієї ж таки координованої мережі акаунтів у «Twitter» та на «Facebook». Спершу агентство використовувало один зі своїх існуючих каналів у соціальних мережах (наприклад, групи у «Facebook» та акаунти у «Twitter») для оголошення та просування заходу. Потім обраний акаунт надсилав велику кількість прямих

[65] Зокрема, згадуються особи Анни Богачової та Олександри Крилової, що отримали візи та в'їхали до США 4 червня 2014 року, попередньо отримавши інструкції та маршрути для поїздок від керівництва.

повідомлень своїм підписникам у соціальних мережах із проханням відвідати захід чи стати його координатором. Наступним кроком Агентство встановлювало контакт із американськими ЗМІ, повідомляючи про захід, та надавало контакти координатора заходу для спілкування. Опісля проведення протрампівських мітингів Агентство знову використовувало свої соцмережі для публікації відео та фото звіту із заходу.

Ще одним способом мобілізації мітингувальників була безпосередня купівля Агентством реклами на «Facebook», що просувала необхідні росіянам групи у новинних стрічках американських користувачів. За даними «Facebook», наведеними у Звіті, «Агентство придбало понад 3 500 рекламних оголошень, що просували мітинги в США або ж просто підтримували або виступали проти того чи іншого кандидата в президенти; а витрати склали приблизно 100 000 доларів».

Очевидно, що комунікуючи з американськими користувачами в особистих повідомленнях щодо мітингів чи висловлення політичної підтримки кандидатові, «фахівці» видавали себе за американців, тому будь-яких доказів того, що громадяни США свідомо чи навмисно координували свої дії з операцією Агентства з втручання у вибори в ході розслідування виявлено не було.

Аналогічно до процедури заклику взяти участь у мітингу, рекламні оголошення могли закликати до «флешмобу» громадян США, аби «сфотографуватися з хештегом #HillaryClintonForPrison2016 або #nohillary2016».

Очевидно, що рекламні оголошення, придбані Агентством, в яких фігурувала Клінтон, за дуже рідкісними винятками, були негативними. На противагу, рекламні оголошення, придбані Агентством, що згадували кандидата Трампа, здебільшого підтримували його кампанію.

Аби оцінити масштаб російського втручання в американські вибори, доцільно навести офіційні статистики опубліковані «Facebook» та «Twitter». Як зазначається у звіті, «*у листопаді 2017 року представник «Facebook» засвідчив, що компанія виявила 470 акаунтів, контрольованих російським «Агентством інтернет-досліджень», які в період з січня 2015 року по серпень 2017 року загалом*

опублікували 80 000 дописів. За оцінками «Facebook», цей контент безпосередньо або через поширення іншими користувачами міг охопити до 126 мільйонів осіб»[66].

Масштаби російської кампанії у «Twitter» також були значними: «*у січні 2018 року «Twitter» оголосив про виявлення 3 814 акаунтів, контрольованих Агентством, та повідомив приблизно 1,4 мільйона людей, які могли вступати в контакт із цими обліковими записами*»[67] [68].

Системність цієї роботи підтверджується тим, що самі співробітники Агентства згодом визнали: їхня діяльність була цілеспрямовано зосереджена на здійсненні впливу на результати президентських виборів у США.

Описана вище кампанія з втручання РФ в американські вибори набуває особливого значення, якщо розглядати її крізь призму теоретичних розробок начальника Генштабу ЗС РФ Валерія Герасимова, викладених у статті **«Цінність науки у передбаченні»** (2013 року), де автор пише:

«*І самі «правила війни» істотно змінилися. Зросла роль невійськових засобів у досягненні політичних і стратегічних цілей, які в ряді випадків за своєю ефективністю значно перевершили силу зброї. Акцент використовуваних методів протистояння зміщується в бік широкого застосування політичних, економічних,* ***інформаційних****, гуманітарних та інших невійськових заходів, що реалізуються із залученням* ***протестного потенціалу населення****. Все це доповнюється військовими заходами прихованого характеру, зокрема реалізацією заходів* ***інформаційного протистояння*** *та діями сил спеціальних операцій. До відкритого застосування сили часто під виглядом миротворчої діяльності та кризового*

[66] Social media disruption in the 2016 U.S. presidential election: Hearing before the Subcommittee on Crime and Terrorism of the Committee on the Judiciary, United States Senate, 115th Cong. 1 (2017). Ст.5 https://www.govinfo.gov/content/pkg/CHRG-115shrg27398/pdf/CHRG-115shrg27398.pdf

[67] Timberg, C., & Romm, T. (2018, January 19). Twitter to tell 677,000 users they were had by the Russians. Some signs show the problem continues. *The Washington Post*. https://www.washingtonpost.com/news/the-switch/wp/2018/01/19/twitter-to-tell-677000-users-they-were-had-by-the-russians-some-signs-show-the-problem-continues/

[68] Twitter, Inc. (2018, January 19). *Update on Twitter's review of the 2016 U.S. presidential election*. X Blog. https://blog.x.com/en_us/topics/company/2018/2016-election-update

врегулювання переходять лише на певному етапі, здебільшого для досягнення остаточного успіху в конфлікті»[69].

Кейс втручання в американські вибори 2016 року став емпіричним втіленням концепції т.зв. асиметричних дій, де замість відкритого застосування сили було використано інформаційний вплив, зокрема, «залучення **протестного потенціалу населення»** через організацію мітингів мережами Агентства та флешмобів проти невигідної Росії кандидатки Гілларі Клінтон.

2.3. Російські операції після широкомасштабного вторгнення 2022-2026 рр.: «Doppelganger» та «Overload»

Підрозділ 2.3 охоплює два кейси російських багатогранних операцій FIMI: операцію «Doppelganger» (2022 р. – н.ч.) та операцію «Overload» (2023 р. – н.ч.). Ці кампанії демонструють перехід РФ – порівняно з попереднім етапом, описаним у підрозділі 2.2 – до технічно складніших тактик обману, таких як клонування доменів авторитетних ЗМІ та виснаження факт-чекінгової спільноти шляхом масового розповсюдження неавтентичних запитів.

Кейс 1: операція «Doppelganger»

Кампанія «Doppelganger» - це «багатогранна операція FIMI, тобто операція з маніпулювання зовнішньою інформацією і втручання, що походить з Росії, про яку вперше повідомила незалежна неприбуткова організація «EU DisinfoLab» у вересні 2022 року. У межах цієї кампанії застосовують методи клонування доменів (які часто називають «Doppelganger domain») та тайпсквотингу (англ. Typosquatting) для створення вебсайтів, що видають себе за легітимні європейські ЗМІ. Клонування доменів – це використання доменного імені, яке дуже схоже на легітимний і надійний веб-сайт, але використовується для поширення оманливого

[69] Ценность науки в предвидении Валерий Герасимов https://www.abertzalekomunista.net/images/Liburu_PDF/Internacionales/Gerasimov_Valery/Cennost%20nauki%20v%20predvidenii%20-K.pdf

або шкідливого контенту. Часто інтернет-зловмисники змінюють лише домен або додають під-домен, залишаючи інші складові URL-адреси веб-сайту ідентичними до автентичної адреси сайту[70]; водночас, тайпсквотинг – зловмисна практика реєстрації доменних імен, які дуже схожі на популярні або легітимні веб-сайти, але містять невеликі типографічні помилки, з метою обдурити необережних користувачів, які роблять помилки під час введення URL-адреси веб-сайту в браузері[71].

У ході операції, за допомогою методу клонування доменів та тайпсквотингу, було створено фейкові сторінки, що зловживали репутацією реальних шанованих ЗМІ, таких як «Die Welt», «Le Point», «Le Parisien», «La Stampa», «La Repubblica», «Polityka» та «Polskie Radio», та використовувалися для поширення сфабрикованого контенту «*з метою маніпулювання громадською думкою, підриву підтримки України, посилення розбіжностей між країнами, що підтримують Україну, використання політичних і соціальних вразливостей та просування російських наративів*».[72] [73]

Можна стверджувати, що Кампанія «Doppelganger» не розгорталася виключно у 2022 році, з початком російського повномасштабного вторгнення в Україну, а активізувалась навколо певних-подій тригерів, як от геноцид, влаштований росіянами в Бучі (не лише, однак саме це стало символом жорстокості російської окупації), вибори до Європейського парламенту 2024 року та президентські вибори в Польщі в 2025 році.

Кампанія «Doppelganger» спиралася на мережу акаунтів, що демонстрували ознаки скоординованої неавтентичної поведінки (CIB) і поширювала дезінформацію в кілька етапів:

---

[70] Fighting Fake News. (б.д). *Doppelgänger domain*. Glossary. https://fighting-fake-news.eu/glossary/doppelganger-domain
[71] Fighting Fake News. (б.д). *Typosquatting*. Glossary. https://fighting-fake-news.eu/glossary/typosquatting
[72] EUvsDisinfo. (2024, May 29). *Doppelganger strikes back: Unveiling FIMI activities targeting European Parliament elections.* https://euvsdisinfo.eu/doppelganger-strikes-back-unveiling-fimi-activities-targeting-european-parliament-elections/
[73] Водночас, аналітики «EU DisinfoLab» зазначають про певну варіабельність наративів, залежно від країни-цілі: наприклад, маніпулятивний контент, спрямований на Німеччину, особливу увагу приділяв питанням енергетики та клімату, а також війні в Україні, а на Польщу - зосереджувався на українських біженцях, війні в Україні й міграції.

Етап 1: неавтентичні акаунти («posters») опублікували первинні дописи в соцмережах X або FB, які складались із тексту, зображення, взяте з фейкової статті та веб-посилання, яке направляло користувачів на «сайти-двійники» (звідси і назва кампанії з нім. «Doppelganger» - двійник). «Сайти-двійники» були майже ідентичними копіями західних ЗМІ, що користувалися довірою читачів: вони мали ідентичні до оригінального медіа субдомен та домен, проте мали різні розширення. Наприклад, оригінальне німецьке видання має адресу https://www.bild.de/, а сайт-двійник - https://www.bild.eu.com/. Примітно, що лише повне посилання надавало користувачу доступ до дезінформації: наприклад, https://www.bild.eu.com/news/Disinformation.html, водночас, при намаганні зайти на головну сторінку клонованих веб-сайтів, користувача перенаправляли на справжні ЗМІ. [74]Це дозволяло обходити правила платформ щодо контенту та уникати відповідальності, оскільки, якщо модератори соцмереж або дослідники перевіряли домен загалом – через використання системи переадресації – він міг бути класифікований як автентичний. Крім того, застосовувалась і функція гео-блокування: якщо відвідувач сайту розташовувався не в Німеччині, вони не могли отримати доступ до дезінформації німецькою мовою.

Етап 2: після першого етапу акаунти-підсилювачі (англ. «amplifiers») робили репости посилань та цитат із дописів створених акаунтами названими «posters» на етапі 1, **не додаючи жодного додаткового тексту.** Дослідники назвали цей метод поширення «Invisible Ink» (укр. – невидиме чорнило). Оскільки, дописи не містять тексту, знайти їх майже неможливо, якщо заздалегідь не знати їхніх конкретних URL-адрес або імені користувача[75].

Етап 3: акаунти-підсилювачі («amplifiers») збільшують охоплення контенту FIMI, повторно поширюючи дописи у вигляді коментарів на стрічках користувачів із великою кількістю підписників. Акаунти-підсилювачі часто стають неактивними

[74] EU DisinfoLab. (2022, September). *Doppelgänger: Media clones serving Russian propaganda*. https://www.disinfo.eu/wp-content/uploads/2022/09/Doppelganger-1.pdf (Стосується усіх 4-х етапів)

[75] Alethea Group. (2024). *Writing with invisible ink: AI-powered Russian influence operations* (p. 5). https://alethea.com/hubfs/Alethea-Writing-With-Invisible-Ink.pdf

після виконання своїх завдань, що ще більше ускладнює їх виявлення та розслідування,

Етап 4: щоб обійти обмеження платформ щодо розміщення веб-посилань на домени, занесені до чорного списку, мережа використовує техніку багатоетапного перенаправлення URL-адрес. Спочатку підроблений акаунт публікує посилання, яке перенаправляє користувачів через кілька проміжних веб-сайтів, перш ніж вони потраплять до кінцевого пункту призначення – статті, розміщеною «сайті-двійникові».

Доведення причетності РФ до «Doppelganger»

4 вересня 2024 року Міністерство юстиції США на офіційному сайті повідомило, що викрило таємну операцію із шкідливого впливу, що фінансувалася російським урядом і була спрямована на аудиторію Штатів та інших країн.[76] [77]

У письмовому свідченні під присягою на підтримку ордена на вилучення 32 доменів, що належали російському уряду «Affidavit in support of seizure warrant» спеціальний агент ФБР, співробітник відділу контррозвідки [78] у розділі PROBABLE CAUSE, підрозділі A. «Огляд операції Doppelganger, спрямованої урядом Росії» зазначає:

«*Принаймні з 2022 року під керівництвом та контролем Адміністрації Президента Росії, а зокрема Кірієнко [Сєргєя Владлєновіча], російські компанії, включаючи SDA [Social Design Agency] на чолі з Гамбашідзе [Ільйой Андрєєвічєм], STRUCTURA на чолі з Тупікіним [Ніколаєм Алєксандровічєм] та ANO Dialog на чолі з Табаком [Владіміром Грігорьєвічєм], використовували домени, що підлягають розслідуванню, для проведення кампаній зловмисного впливу за кордоном (які, як зазначено вище, у розмовній мові називаються «Doppelganger»), що були спрямовані на зменшення міжнародної підтримки України, зміцнення проросійської політики та вплив на виборців під час виборів у США та інших*

[76] U.S. Department of Justice. (2024, September 4). *Justice Department disrupts covert Russian government-sponsored foreign malign influence operation*. https://www.justice.gov/archives/opa/pr/justice-department-disrupts-covert-russian-government-sponsored-foreign-malign-influence

[77] Звіти інституцій інших країн, зокрема, французька урядова установа Viginum, також повідомляли про зв'язок кампанії з російським урядом.

[78] Його діяльність полягає у розслідуванні випадків шкідливого іноземного впливу, шпигунства та діяльності іноземних розвідувальних служб проти США.

країнах шляхом видавання себе за громадян цих країн, видавання себе за легітимні ЗМІ та поширення пропаганди російського уряду під виглядом незалежних медіабрендів»[79].

Загалом, як повідомляє співробітник ФБР, «Doppelganger» складається з двох пов'язаних між собою заходів з метою зловмисного впливу за кордоном:

(1) Перший компонент передбачає створення фейкових веб-сайтів, що імітують легітимні ЗМІ. «Doppelganger» розміщує на цих підроблених веб-сайтах контент, що просуває конкретні наративи, визначені російським урядом, для досягнення його цілей. **Компонент реалізувався компаніями «STRUCTURA» та «SDA» під керівництвом та контролем Кірієнка**. Щоб уникнути виявлення, «Doppelganger» створив складні домени, захоплені шляхом кіберсквоттингу[80] (до яких належать домени, що підлягають розслідуванню), що зовні виглядають як веб-сайти легітимних новинних видань, таких як, зокрема, Fox News, The Washington Post та Forward. Цей компонент був детально описаний вище[81].

(2) Другий компонент був зосереджений на створенні оригінальних брендів для поширення російської пропаганди. Ці бренди видають себе за незалежних журналістів або незалежні новинні медіа організації (медіа бренди ANO Dialog). **Компонент здійснювався організаціями «ANO Dialog» та «ТАВАК» під керівництвом та контролем Кірієнка[82].**

Подальші свідчення співробітника ФБР доводять пряму залученість до реалізації Doppelganger російського уряду: «*ті самі статті з'являлися як на доменах, що стали об'єктом кіберсквоттингу, так і на медіа брендах «ANO Dialog», що, на мою думку, свідчить про те, **що ANO Dialog та SDA/STRUCTURA діяли у тісній координації під керівництвом та контролем російського уряду та Кірієнко***».

[79] U.S. Department of Justice. (2024, September 4). *Affidavit in support of seizure warrants [Operation Doppelgänger]* (Civil Action No. 24-MN-322).(пункт 36). https://www.justice.gov/d9/2024-09/doppelganger_affidavit_9.4.24.pdf
[80] Різновидом якого є вищеописаний тайпсквоттинг.
[81] Там саме, що 79. Пункт 37-38.
[82] Там саме, що 79. Пункт 43

Наведені у підрозділі «С» Звіту Державного департаменту США «Адміністрація президента Росії через Кірієнка здійснює керівництво та контроль над “Doppelganger”» цитати з докладних нотаток, зроблених Гамбашідзе під час зустрічей між Кірієнко, SDA, STRUCTURA, Тупікіним, ANO Dialog та Софією Захаровой, **свідчать про безпосередню залученість Президента РФ та його адміністрації у планування та контроль за втіленням кампанії «Doppelganger»**[83]. У пункті 57, посилаючись на нотатку Гамбашідзе про зустріч від 13.01.2023, на якій були присутні зокрема Гамбашідзе, Захарова та інші, прямо згадується що вони «*доповіли Президенту про проект*», очевидно під словом «Президент» маючи на увазі Володимира Путіна.[84] [85]

Особливу цікавість викликає Додаток 6 Звіту Державного департаменту США, що описує проєкт комплексного інформаційно-політичного впливу на громадську думку в Україні в 2024 році, і має за мету «*формування в Україні громадської думки, сприятливої для досягнення цілей і завдань СВО, а також подальшої міждержавної взаємодії Росії та України*». Водночас генеральними тематичними лініями щодо України визначені наступні:

К1 – дискредитація військово-політичного керівництва;

К2 – розкол еліт;

К3 – деморалізація ЗС;

К4 – дезорганізація населення[86].

Зокрема, для втілення генеральних ліній щодо української аудиторії, SDA (у своєму посібнику) описує план щодо створення «статей (лонг-рідів)», що «супроводжуються 10 коментарями та 3 тизерами для поширення тексту в соціальних мережах». Працівник ФБР вважає, що згадка лонг-рідів *стосується оригінального контенту*, створеного в межах Doppelganger і призначеного для публікації на контрольованих SDA доменах, включаючи ті, що розглядаються в

[83] Там саме, що 79. Пункт 49

[84] Окрім кампаній із здійснення впливу за кордоном, ««Doppelganger», схоже, також проводив кампанії із здійснення впливу всередині Росії, що підкреслює його тісні зв’язки з російським урядом. Наприклад, в одній з нотаток зазначено, що «проект можна використати для передвиборчої кампанії П.», що, на думку співробітника ФБР, є посиланням на президента Росії Путіна (пункт 58).

[85] Інші два приклади, що доводять безпосереднью причетність В.Путіна наведені у пунктах 51-52 звіту.

[86] Там саме, що і 79. Додаток 6.

межах слідства, і який також може поширюватися через унікальні медіа бренди ANO Dialog. Водночас, згадка про коментарі та тизери стосується практики SDA щодо поширення контенту Doppelganger шляхом розміщення посилань на домени, що є об'єктами кіберсквоттингу, через коментарі в соціальних мережах[87].

Операція «Doppelganger» у польському інформаційному просторі

Як повідомляє звіт організації «Alliance4Europe» від 17 квітня 2025 року **стандартний патерн** операції «Doppelganger» впродовж 2025 року продовжував таргетувати Німеччину, Францію, США та Україну, проте **не використовувався для таргетування польських президентських виборів**[88].

Справа у тім, що у структурі операції «Doppelganger» існує чотири відгалуження від операції, що містять певні модифікації контенту порівняно з класичним контентом «Doppelganger»: 1-й та 2-й типи використовують хештеги, зображення і відео, що промотують російські наративи (проте різняться одне від одного патернами їх поширення). 3-й тип використовує ту саму класичну модель поширення як «Doppelganger», але замість посилань на статті на сайтах-двійниках поширює відео. Водночас, **4-й тип контенту**, який, як зазначає «Alliance4Europe», і **таргетував польські президентські вибори,** використовує ті самі шаблони поширення інформації та характеристики профілів, що й звичайна операція «Doppelganger», **але натомість просуває статті у автентичних ЗМІ, які відповідають їхнім наративам.**

Водночас, інший звіт, тієї ж агенції «Alliance4Europe», від 2024 року згадує Польщу як одиницю аналізу, що була таргетована «Doppelganger» не лише у 2025 р., а і в 2024 р.[89] Автори виокремлюють такі типи поширюваних наративів:

(1) експлуатація питань, що викликають поляризацію в польському суспільстві;

(2) критика чинного уряду;

---

[87] Там саме, що 79. Пункт 65.

[88] Alliance4Europe. (2025, April 17). *Doppelganger: Poland elections.* https://alliance4europe.eu/doppelganger-poland-elections

[89] Alliance4Europe. (2024, October 4). *Fool me once: Russian influence operation Doppelganger continues on X and Facebook*. https://alliance4europe.eu/report/fool-me-once-russian-influence-operation-doppelganger-continues-on-x-and-facebook

(3) намагання підірвати Західні Альянси;

(4) використання аргументів проти України;

(5) використання аргументів проти війни в Україні;

(6) підтримка альтернативного уряду.

Мета-наратив 1 становить особливу цікавість, оскільки, окрім фокусу на економічних проблемах поляків через українських біженців та війну, в його рамках Росія, крім того, активно **експлуатує тему історичних суперечок** між Україною та Польщею, зокрема змальовує **Волинську трагедії** як геноцид українців проти поляків для підігрівання розбіжностей між країнами та підриву польської допомоги Україні у війні з РФ. Більш детальний аналіз мета-наративів наведено у **Додатку Б.**

На останок, автори звіту зазначають, що завдяки роботі факт-чекерів з попередження в мережі про російську дезінформацію, вплив кампанії у Польщі був обмеженим, а час публікації дописів не збігався з передвиборчою кампанією до Європейського парламенту (більшість дописів було опубліковано після її завершення). Припускається, що «*ця діяльність була пробним запуском перед майбутніми президентськими виборами 2025 року*». Інше їхнє припущення полягає в тому, що попри обмежений вплив кампанії, зміст дописів міг бути використаний проросійськими акторами в ході операції «Overload/Matryoshka» (яку описано нижче), коли вони масово надсилали скріншоти дезінформаційних дописів в редакції та факт-чекінгові компанії для їхнього перевантаження.

Кейс 2: «Operation Overload»

Як зазначає звіт з однойменною назвою від ChechFirst, операція «Overload» (перевантаження) – це російська дезінформаційна кампанія, яка розпочалась щонайменше в серпні 2023 року, таргетувала переважно Францію та Німеччину, з метою створення конфлікту всередині суспільств та зміни громадської думки щодо України. Операція використовувала багаторівневу тактику, що включала прямі

розсилки електронною поштою, взаємодію в соціальних мережах та масове поширення маніпулятивного контенту[90].

Висновки звіту ґрунтувалися на результатах роботи російської активістської групи «Antibot4Navalny» у співпраці з «AFP», які в січні 2024 року вперше виявили операцію під назвою «Матрьошка», яка є значним компонентом Операція «Overload», проте дослідники – для демонстрації масштабу дій росіян – вирішили змінити назву операції з «Матрьошка» на «Overload».

Головною метою операції було перевантажити спільноту дослідників дезінформації та факт-чекерів, змушуючи експертів працювати понаднормово, перевіряти та спростовувати фейковий контент. Іншою метою було намагання використати цих фахівців для поширення неправдивих тверджень на ширшу аудиторію під час спростування.

Операція складалася із трьох етапів[91]:

Етап 1: на російськомовних телеграм каналах публікується низка маніпулятивного контенту (для того, аби пізніше використовувати його для відволікання уваги факт-чекерів). Так само їх дублювали в інших російських соціальних мережах, «Однокласнікі» та «ВКонтакте», і на відомих прокремлівських веб-сайтах.

Етап 2: так звані агенти («оперативники») поширюють неправдивий контент та взаємодіють із ЗМІ, установами та факт-чекерами на платформі «X». Росіяни, використовуючи зокрема логотипи західних медіа, яким довіряють, здійснювали цілеспрямовані зусилля з метою переконати факт-чекерів та журналістів у «органічній» вірусності та правдивості фейкового контенту. **Це нагадує** іншу російську дезінформаційну **кампанію «Doppelganger».** Однак, **на відміну від неї,** жертв (цілей) операції «Overload» не перенаправляли на клоновані веб-сайти: натомість, їхню увагу зосереджували на окремих елементах контенту (скріншоти неіснуючих статей-підробок західних медіа).

---

[90] Check First. (2024, June). *Operation Overload: How a coordinated network of anonymous accounts targets fact-checkers and media outlets worldwide*. https://checkfirst.network/wp-content/uploads/2024/06/Operation_Overload_WEB.pdf

[91] Там саме, що 90. (ст. 6)

Задля формування однієї цілісної фейкової історії різні формати відео та зображень часто публікувалися разом впродовж короткого проміжку часу. Цю тактику автори назвали «об'єднанням контенту» (англ. content amalgamation). Найбільш яскравим прикладом цього є **Рисунок 1.** Зліва-направо: Зображення 1 «Fake Graffiti sent via email» - це сфабриковане фото нібито реального графіті на стіні будинку, де президент Зеленський зображений у зневажливому вигляді з написом «Kannibale». Це фото було надіслано фактчекерам через електронну пошту Gmail як «демонстрація настроїв громадян». Зображення 2 «Fake screenshot of media outlet» - це намагання переконати факт-чекерів, що німецька газета «Frankfurter Allgemeine Zeitung» висвітлює наявність на вулицях німецького міста цього графіті під заголовком: «У Берліні помітили антиукраїнське графіті», що попри фейковість скріншоту надає певної легітимності в очах споживачів контенту, оскільки саме медіа є авторитетним. Зображення 3 «Fake screenshot of Instagram story» - це сфабрикований скріншот Instagram-сторіз, що імітує офіційний акаунт «Deutsche Welle», та покликаний переконати читача, що це графіті обговорюється як на сайті медіа, так і в інстаграм-акаунті.

Рисунок 2.3.1. Приклад об'єднання дезінформаційного контенту (англ. content amalgamation) [92]

[92] Check First. (2024, June). *Operation Overload: How a coordinated network of anonymous accounts targets fact-checkers and media outlets worldwide*. ст.6. https://checkfirst.network/wp-content/uploads/2024/06/Operation_Overload_WEB.pdf

Етап 3: за допомогою використання низки Gmail-акаунтів було скоординовано розіслано велику кількість електронних листів, що направляла одержувачів, а саме аналітиків та факт-чекерів, до раніше опублікованого контенту в Telegram, «X» або на прокремлівських веб-сайтах.

Автори також доводять скоординованість та російський слід операції, а також детальніше аналізують вибір та типи візульного контенту, що наведено у **Додатку В.**

Усі ці типи контенту поширювали антизахідні та антиукраїнські наративи, що включали зневагу до українців або українських біженців, висміювання президента Зеленського та/або української армії, критику й підрив західної військової допомоги Україні, зневагу до НАТО, та критику політичних лідерів із Заходу. Водночас, автори звіту відзначають подвійну спрямованість кампанії: по-перше, вона слугувала пропагандою, спрямованою на російську аудиторію через місцеві соціальні мережі та веб-сайти, а по-друге, фокусувалася на обмані та перевантаженні західної аудиторії та спільноти факт-чекерів.

РОЗДІЛ 3. ІДЕНТИФІКАЦІЯ ТА КЛАСТЕРИЗАЦІЯ МЕРЕЖ КООРДИНОВАНОЇ НЕАВТЕНТИЧНОЇ ПОВЕДІНКИ ТА АНАЛІЗ СТРАТЕГІЧНИХ НАРАТИВІВ У МЕРЕЖІ «X» ПІД ЧАС ПОЛЬСЬКОЇ ПРЕЗИДЕНТСЬКОЇ КАМПАНІЇ

Як уже зазначалося у **підрозділі 2.3**, під час таргетування польських президентських виборів 2025 року було зафіксовано використання четвертого типу дезінформаційної поведінки, виокремленого аналітиками «Alliance4Europe», що ґрунтується на тих самих шаблонах поширення інформації та характеристиках профілів, що й «стандартна» операція «Doppelganger», проте замість спрямування користувачів на клоновані веб-сайти, CIB-акаунти цієї мережі просувають статті в автентичних польських ЗМІ, **зміст яких відповідає стратегічним наративам РФ.**

Крім того, звіт «Assessment of Foreign Information manipulation and Interference in the 2025 Polish Presidential Elections» також констатував маніпулювання інформацією з-за кордону та втручання у президентські вибори в Польщі 2025 року:

«*Під час виборчого періоду постійно повторювався стратегічний наратив, що негативно зображував країни ЄС та Україну, часто звинувачуючи їх у нанесенні шкоди Польщі та спробах маніпулювання її виборами. Цей наратив стратегічно позиціонував ультраправих польських політиків як захисників національного суверенітету проти уявного зовнішнього впливу. […] Ці операції з впливу маніпулювали громадською думкою, часто за допомогою використання сфабрикованих онлайн-персонажів та скоординованої неавтентичної поведінки*»[93].

[93] *Election report: Assessment of Foreign Information manipulation and Interference in the 2025 Polish Presidential Elections.* (2025). Digital Forensic Research Lab. https://dfrlab.org/2025/08/25/election-report-assessment-of-foreign-manipulation-and-interference-in-the-2025-polish-presidential-election/

Згадані СІВ-акаунти поширювали перелік суб-наративів, серед яких такі: (1) прийом українських біженців є негативним явищем для Польщі[94]; (2) ЄС – проєкт, що занепадає; (3) втручання політичного істеблішменту, що полягав у ствердженні наявності впливу іноземних акторів на основних кандидатів на польських президентських виборах; (4) наявність загрози виборцям та виборам; (5) твердження, що Захід є ворожим та морально корумпованим[95]; що відповідали генеральним тематичним лініям РФ щодо України таким як: (1) дискредитація військово-політичного керівництва; (2) розкол еліт; (3) деморалізація ЗС; (4) дезорганізація населення.

Враховуючи той факт, що втручання у польські вибори 2025р. було здійснено, можна сформувати припущення – для намагання його перевірити в емпіричній частині – що саме РФ могла використовувати координовану неавтентичну поведінку задля поширення антиукраїнських наративів, і, як наслідок, впливу на результат польських президентських виборів 2025 року.

У цьому контексті також важливо згадати результати опитування, проведеного компанією Maison & Partners на замовлення Варшавського інституту підприємництва у вересні 2022 року та січні 2023 року, яке частково згадується і в Звіті про втручання у президентські вибори в Польщі 2025 року. Автори опитування зазначають, що «порівняльний аналіз відповідей, наданих з інтервалом у 5 місяців, «може свідчити про зростання впливу російської маніпуляції інформацією в Польщі». Водночас результати опитування показують, що:

- 63% поляків вважають, що «*Польща не може собі дозволити приймати біженців*» (зростання на 3%);
- 41% опитаних стверджують, що «*біженці з України насправді є економічними мігрантами*» (зростання на 6%);

[94] В рамках суб-наративу (1), що стосувався України було виокремлено такі поширювані тези: (1.1) польські громадяни виявляють нетерпимість до українців, посилаючись на нібито випадки крадіжок та інших незаконних діяльностей як підставу для такого ставлення; (1.2) українські символи є загрозою для польської національної ідентичності і повинні бути видалені; а також теза про те, що (1.3) польські суди підтримують право польських громадян на видалення українських символів як засіб збереження своєї національної ідентичності.

[95] Там саме, що і 93.

- 40% громадськості вважають, що «*Росію не слід дратувати, оскільки вона має ядерну зброю*» (зростання на 5%);
- 36% погоджуються, що «*Польща повинна сприяти миру навіть ціною територіальних поступок, відмовившись від захисту України перед російським агресором*» (зростання на 4%);
- 34% опитаних стверджують, що «*Польща не повинна надавати військову допомогу Україні, оскільки це призведе до ескалації конфлікту, до якого Польща не має відношення*» (зростання на 4%);
- 34% польського населення дотримуються конспірологічної теорії, вважаючи, що «*війна в Україні є змовою ліберального Заходу, який також несе відповідальність за пандемію коронавірусу*» (зростання на 3%);
- 30% поляків вважають, що «ми не повинні допомагати Україні, доки українське суспільство не вибачиться за Волинь і не засудить Бандеру» (зростання на 5%);
- 26% вважають, що «причиною військового вторгнення Росії в Україну є розширення НАТО на Схід» (зростання на 2%)[96].

Особливу цікавість викликає переконання майже третини поляків у тому, що допомагати Україні варто лише за умови вибачення за Волинь та засудження лідера ОУН(б) Степана Бандери, оскільки воно ґрунтується на чутливості для кожного поляка теми Волинської трагедії та вкоріненого в суспільстві уявлення про це явище не як про обопільні воєнні злочини Армії Крайової та УПА під час Другої світової війни, а як про геноцид ОУН-УПА проти поляків, тобто як будь-яке діяння з передбачених Статтею 2 Конвенції ООН про запобігання та покарання злочину геноциду 1948 року[97], здійснене проти захищеної групи (національної, етнічної,

[96] *Policy Brief. Kremlin Watchers Movement Report*. (2023). Obserwatorzy Kremla / Kremlin Watchers. https://warsawinstitute.org/policy-brief-kremlin-watchers-movement-report/

[97] *Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide.* (1948), 78 U.N.T.S. 277. https://www.un.org/en/genocideprevention/documents/atrocity-crimes/Doc.1_Convention%20on%20the%20Prevention%20and%20Punishment%20of%20the%20Crime%20of%20Genocide.pdf

расової чи релігійної), з метою знищити таку групу цілком або частково, тобто зі спеціальним наміром (dolus specialis).

Однак, у вищезгаданому Звіті про втручання у президентські вибори в Польщі 2025 року питання використання наративів про «вину» ОУН у вчиненні геноциду проти поляків у 1939-47 рр. на Волині, та як наслідок припиненні військової допомоги Україні через відсутність вибачення з боку представників сучасного українського суспільства, майже не було висвітлене.

Таким чином, завданнями розділу є фактично, кластеризувати виокремлені на етапах 1-2 (підрозділ 1.4) СІВ-акаунти, тобто провести 3-4 етапи відбору, з тим, аби переконатися у їхній координованості та неавтентичності, спробувати відстежити докази того, що за їх координацією стоять актори пов'язані з РФ та, провівши аналіз стратегічних наративів поширюваних СІВ-акаунтами, окреслити місце наративів щодо Волинської трагедії у впливі на результат польських виборів 2025 року.

3.1. Ідентифікація та кластеризація акаунтів в соціальній мережі «Х», що демонструють ознаки координованої неавтентичної поведінки

Опісля створення бази даних акантів, що коментували дописи кандидатів Президенти Польщі на **етапі 1,** та відбору СІВ-акаунтів на **етапі 2 (описані в підрозділі 1.4)**, було проведено третій та четвертий етапи відбору.

Етап 3 полягав у використання ШІ-помічника «Grok», що вбудований в додаток «Х» і має доступ до аналізу кількісних та якісних параметрів контенту, що публікується відповідними акаунтами із запитом автоматично кластеризувати акаунти з наданого списку (створеного на етапі 2) за кластерами 1, 2 та 3[98].

У процесі аналізу кластеризації (та її пояснення) було виявлено обмеження ШІ такі як: упередженість на основі таких характеристик як кількість підписників

[98] Запит до ШІ-помічника «Grok», що вбудований в «Х», з метою отримання результатів кластеризації. xAI. (2026). *Grok* [Велика мовна модель]. https://x.com/i/grok/share/14f0232c60e640b99dc46376c7aeabf3

та дата створення акаунта, а також одночасне віднесення акаунтів до Кластера 1 та Кластера 2.

З метою уникнення помилкової кластеризації або повторів акаунтів між кластерами, було здійснено **4 етап** відбору, тобто було переглянуто результати аналізу ШІ «Grok» та вручну «перекластеризовано» деякі акаунти.

По завершенню 4 етапу аналізу було виокремлено три основних кластери:

Кластер 1: акаунти, що відповідають більшості ознак CIB;

Кластер 2: акаунти, що відповідають деяким ознакам CIB;

Кластер 3: ті, що найбільш імовірно є автентичними акаунтами.

Кластер 1 переважно включає в себе акаунти, які згідно з розробленою методологією відповідають таким ознакам як: (1) нещодавня дата створення акаунта (після 2022 року); та/або (2) неавтентичний аватар (стокове/ідеологічне/відсутнє фото); та/або (3) неавтентичне ім'я користувача, що часто складається з (скорочення) імені і цифр. Відстежується певний патерн як у наступних іменах: @AnnaMar54928634, @Jerzy57076964, @Zofia25771236 та 18 інших акаунтах із подібним іменем користувача.

Під час здійснення пошуку за допомогою функції Advanced Search, а саме параметру: «From these accounts» – кожен окремо взяти підозрюваний CIB-акаунт – «To these accounts» – @GrzegorzBraun_ / @SlawomirMentzen / @NawrockiKn - встановлено, що всі акаунти Кластера 1 демонструють високий рівень взаємодії з політиками-кандидатами в Президенти Польщі.

Усі вони публікують короткі малозатратні, майже ідентичні відповіді, сформовані за допомогою смайлів, політичних гасел, хештегів або ж, за допомогою гострої критики (найчастіше чинної польської чи української/ європейської влади), що можна охарактеризувати як «purely repetitive amplification» – виключно повторюване підсилювання, що спрямоване на контент щонайменше 1-го з 3-х політиків, а найчастіше із 2-х або 3-х – Ознака 2.3 методології (Таблиця 1.4.2).

Додатковими, але не визначальними ознаками акаунтів для віднесення в цей кластер, були наступні характеристики: дво- чи багаторазова зміна імені користувача (ознака 1.7); та/або розходження географічного розташування акаунта

з країною підключення (1.6); та/або численне використання хештегів, що підтримують якогось із трьох політиків (1.9).

Таких акаунтів було ідентифіковано 43 із попередньо зібраної бази даних. Серед прикладів: @GLORIA029477131[99] ; @Zofia25771236[100] ; @Jzef357589[101] ; @Pero6728[102].

Кластер 2 включає в себе акаунти, чий контент на їхній персональній сторінці виглядав неавтентичним, оскільки складався виключно або переважно із малозатратних репостів публікацій інших акаунтів явно політизованого характеру, проте одночасно з цим вони мали таку(і) характеристику(и): (1) наявність верифікації від X, яку відповідно до інструкцій самої платформи можуть отримати лише акаунти, які «*не мають ознак залучення у маніпулювання платформою та спаму*», та/або (2) мала кількість публікацій на сторінці (в рамках цього дослідження мала кількість – порівняно з іншими акаунтами – це 3-4 тис. публікацій, порівняно з 20-40 тис. інших акаунтів, що були ідентифіковані як СІВ); та/або (3) мала (проте не відсутня) кількість коментарів до дописів Навроцького, Менцена чи Брауна (не більше 4-6 штук) – **найбільш вагома характеристика**, присутність якої змушувала віднести акаунт до Кластеру 2, а не 1.

Додатковими характеристиками, для віднесення акаунтів до Кластера 2 слугували: (1) давніші ніж у акаунтів Кластера 1 дата створення акаунта (2015-2021, хоча були і зовсім нещодавно створені); та/або (2) автентичне фото (при пошуку через гугл об'єктив можна знайти подібне лише у такого акаунта), проте все ж не персоналізоване, або ідеологічного характеру.

Таких акаунтів було ідентифіковано 20 із попередньо зібраної бази даних. Серед прикладів: @goglerudycompl1[103]; @Tadeusz8400[104] @Karol02747340[105], @Bartomi92907818[106].

---

[99] @GLORIA029477131. (б. д.). https://x.com/GLORIA029477131/status/1811485132915868025?s=20
[100] @Zofia25771236. (б. д.). https://x.com/Zofia25771236/status/1886507274249887808?s=20
[101] @Jzef357589. (б. д.). https://x.com/Jzef357589/status/1943574468036825401?s=20
[102] @Pero6728. (б. д.). https://x.com/Pero6728/status/1920084421383798791?s=20
[103] @goglerudycompl1. (б. д.). https://x.com/goglerudycompl1/status/1592284259913695232?s=20
[104] @Tadeusz8400. (б. д.). https://x.com/Tadeusz8400/status/1704026864753262684?s=20
[105] @Karol02747340. (б. д.). https://x.com/Karol02747340/status/1678507835561320448?s=20
[106] @Bartomi92907818. (б. д.). https://x.com/Bartomi92907818/status/1704064124328534265?s=20

Кластер 3 включає в себе акаунти, які не було класифіковано як такі, що демонструють координовану неавтентичну поведінку (попри їхню підозрілість і первинну класифікацію як «ймовірно СІВ»), оскільки вони мали наступні характеристики: (1) велика кількість підписників (10-60 тисяч підписників), та/або (2) мала (проте не відсутня) кількість коментарів до дописів Навроцького, Менцена чи Брауна (не більше 4-6 штук), та/або (3) давніша дата створення акаунта (більшість акаунтів створені 2012-2020, середній рік створення – 2017, хоча було кілька нещодавно створених).

Таких акаунтів було ідентифіковано 16 із попередньо зібраної бази даних. Серед прикладів: @pawel_ns[107]; @Jowita_W[108]; @MarcinHenka[109]; @Alicja322[110].

Отже, із відібраних на етапах 1-2 підозрюваних 79-ти СІВ-акаунтів, за результатами перевірки на етапах 3-4, встановлено, що 63 з них можуть бути класифіковані як СІВ-акаунти. Саме коментарі цих 63-х акаунтів і було використано для проведення аналізу стратегічних наративів у підрозділі 3.2.

3.2. Виокремлення та аналіз стратегічних наративів акаунтів із ознаками координованої неавтентичної поведінки у коментарях до дописів кандидатів у президенти Польщі

Окрім кластерного аналізу, було проведено аналіз стратегічних наративів у матеріалах, що публікували СІВ-акаунти. При чому аналіз здійснювався не в рамках кластерів, оскільки не було ідентифіковано взаємозв'язку між належністю до кластерів 1, 2 чи 3 та різновидом поширюваних наративів. Спостерігається лише вищезгаданий взаємозв'язок між належністю до кластера та частотою й інтенсивністю публікації акаунтами контенту в коментарях до дописів політиків. Тому було виокремлено групи наративів для кожного з трьох досліджуваних політиків.

[107] @pawel_ns. (б. д.). https://x.com/pawel_ns/status/1858851863317090307?s=20
[108] @Jowita_W_. (б. д.). https://x.com/Jowita_W_/status/1886514830124646744?s=20
[109] @MarcinHenka. (б. д.). https://x.com/MarcinHenka/status/1886502654190432734?s=20
[110] @Alicja322. (б. д.). https://x.com/Alicja322/status/1943651398148628531?s=20

Наративи, що поширювали акаунти з кластерів 1-3 в коментарях під попередньо відібраними дописами **Кароля Навроцького** (лише ті, що включають слова Rzeź або wołyńska або ludobójstwo або Ukraina або UPA або ludobójstwa або Wołyniu або Ludobójstwa або Wołyńskiego або ekshumacje):

Група 1: антиукраїнські наративи.

Наратив 1.1: антиукраїнські антиіммігрантські та антивоєнні, а також анти-істеблішментські наративи відносно польських політиків. Охоплює тези про те, що українці колонізують (окуповують) і економічно експлуатують Польщу, а політика прем'єр-міністра Польщі Дональда Туска гостро критикується як провальна для Республіки Польща (РП), оскільки «пропонує занадто лояльні умови для українців». Делегітимація допомоги України та заклик її припинити.

Наприклад, допис @GdanskiCham від 6 серпня 2025[111] під постом Навроцького про 120 тис. поляків, що полягли від рук ОУН-УПА під час так званого «Волинського геноциду» та його схвалення того, що усі кандидати в Президенти РП «раптом» почали згадувати про це: «*Тому ми, поляки, вимагаємо вето на закон про допомогу бандерівській Україні. Досить субсидувати чужу і ворожу нам державу грошима польських платників податків!*» (автом. переклад з пол.)[112]

Або ж допис @Shpacoo під дописом Навроцького з гаслом «По-перше, Польща! По-перше, поляки!»: «*"По-перше, поляки" — на 7-му місці списку. Вище — українці та євреї, які паразитують на поляках. Добре, що POPiS дбає про диверсифікацію та щороку привозить нам ще 200 000 негрів і мусульман. Звичайно, легально*»[113].

Допис @Iza66033533 від 11 липня 2025: *Українська діаспора в Польщі розбестилася до межі. Польща не може собі дозволити утримувати дві нації. Рівень життя українців зростає прямо пропорційно до зниження рівня добробуту*

[111] @GdanskiCham. (б. д.). https://x.com/GdanskiCham/status/1953168896879673373?s=20
[112] @NawrockiKn. (б. д.). https://x.com/NawrockiKn/status/1858812526391066994?s=20
[113] @Shpacoo. (б. д.). https://x.com/Shpacoo/status/1971571966445535296?s=20

поляків. Угода від 2.12.2016 про безстрокове виснаження польських фінансових ресурсів![114]

Наратив 1.2: антиукраїнські коментарі в контексті дискусії щодо Волинської трагедії. Абсолютна більшість тез стверджують, що Волинська трагедія – це геноцид (не трагедія, не серія обопільних воєнних злочинів) українців проти поляків, відповідно, лунають заяви про те, що українці мусять понести відповідальність, провести ексгумації (якщо і проводять, то недостатні) та вкотре вибачитись. Крім того, вкрай актуальним є щоразу розширювати цифру вбитих під час Волинської трагедії поляків, або ж звинувачувати чинну українську владу чи націю у військових злочинах, вчинених ОУН-УПА у XX столітті.

Наприклад, допис того ж @GdanskiCham від 19 листопада 2024 під дописом Навроцького[115]: «*Я лише нагадаю Каролю, що перший президент України Кравчук у 1991 році вибачився за ПІВМІЛЬЙОНА жертв українського геноциду над громадянами Другої Польської Республіки, а не за 120 000. Удачі!*» [116]

Або ж допис @pawel_ns від 19 листопада 2024 «*Геноцид, вчинений українськими шовіністами над поляками!!!*»[117] та допис @Marcin__W від 21 листопада 2024: «*Тим, хто чіпляється до слова «геноцид», слід зазначити, що в розумінні міжнародного права це дуже серйозний і адекватний в даній ситуації термін*».[118] Або допис від @Jarema2021PLv2: «*Бандерівська дика Україна не дозволить ексгумації*».[119]

Наратив 1.3: антиукраїнські, антинімецькі та анти-істеблішментські наративи відносно польських політиків. Лунають як звинувачення партії PiS (пол. Prawo i Sprawiedliwość) у занадто проукраїнській політиці, так і звинувачення Дональда Туска у пронімецькій політиці.

Наприклад, допис того ж @Shpacoo від 19 листопада 2024: «*Так само, як PiS підлизався до єврейсько-бандерівської України, навіть Туск буде змушений*

[114] @Iza66033533. (б. д.). https://x.com/Iza66033533/status/1943624102226383053?s=20
[115] @NawrockiKn. (б. д.). https://x.com/NawrockiKn/status/1858812526391066994?s=20
[116] @GdanskiCham. (б. д.). https://x.com/GdanskiCham/status/1858815167624020034?s=20
[117] @pawel_ns. (б. д.). https://x.com/pawel_ns/status/1858851863317090307?s=20
[118] @Marcin__W. (б. д.). https://x.com/Marcin__W/status/1859698623912739224?s=20
[119] @Jarema2021PLv2. (б. д.). https://x.com/Jarema2021PLv2/status/1858851497817067735?s=20

постаратися, щоб підлизатися до Німеччини ще більше, але це може бути проблемою, бо глибше вже не можна. 5% ВВП, 160 млрд злотих офіційно, каскадом зростатимуть соціальні виплати, пенсії та NFZ за рахунок поляків, а PiS та IPN /1» [120]

Група 2: антизахідні та «антинатівські» наративи. Тези в контексті того, що Захід загалом, та НАТО зокрема винні у масовій міграції до Польщі, та у відправці польських солдат на війни «НАТО» поза кордонами Польщі.

Наприклад, допис @Shpacoo від 9 липня 2025 під дописом Навроцького з подякою Президенту Фінляндії за привітання з обранням в Президенти РП: «*Чи ця «союзницька співпраця» в рамках НАТО ЗНОВУ означатиме відправку польських солдатів на єврейську війну за Великий Ізраїль, як у випадку з Іраком/Афганістаном? Танцюючі ізраїльтяни люблять такі акції. Чи НАТО вживе захисних заходів проти хвилі біженців, що надходить до його країн?*»[121]

Наративи, що поширювали акаунти з кластерів 1-3 в коментарях під попередньо відібраними дописами **Славоміра Менцена** (лише ті, що включають слова Rzeź або wołyńska або ludobójstwo або Ukraina або UPA або ludobójstwa або Wołyniu або Ludobójstwa або Wołyńskiego або ekshumacje):

Група 1: антиукраїнські наративи.

Наратив 1.1: антиукраїнські коментарі в контексті дискусії щодо Волинської трагедії. Звинувачення України у Волинському геноциді та вшануванні тих, хто чинив геноцид. Фактично, наратив дублює зміст наративу 1.2, що поширювався акаунтами під постами Навроцького.

Наприклад, коментар @r1kuOfficial від 24 вересня 2025: «*Як вони можуть перестати шанувати геноцидників (пол. ludobójców), якщо бандерівці – це їхня національна гордість. Герої. Немає такої сили, яка змусить їх зректися вбивць. Вони цим навіть пишаються. Це все одно, що змусити двигуни зректися рятівника нації Туска або лівих Леніна чи Маркса*»[122].

[120] @Shpacoo. (б. д.). https://x.com/Shpacoo/status/1858833368508461290?s=20
[121] @Shpacoo. (б. д.). https://x.com/Shpacoo/status/1942893335506829784?s=20
[122] @r1kuOfficial. (б. д.). https://x.com/r1kuOfficial/status/1838490795831181674?s=20

Наратив 1.2: антиукраїнські коментарі щодо недопущення України в ЄС, основним чином через здійснення руками ОУН-УПА т.зв. «геноциду» у 1939-47 рр., навіть якщо будуть офіційні вибачення за Волинь та ексгумації.

Наприклад, коментар @NonameUnkn98164 від 24 вересня 2024 «Навіть якщо вони будуть на колінах просити вибачення за Волинь, в інтересах Польщі не допустити вступу України до ЄС». [123]

Або ж коментар @AVOcado_3110 від 24 вересня 2024 «*До біса Україну, вона нам ні до чого в ЄС, буде тільки конкуренцією для наших фермерів. Держава там розвалена, корумпована і взагалі не належить до нашої західної цивілізації, буде тільки створювати проблеми*».[124]

Наратив 1.3: антиукраїнські антиіммігрантські та проросійські наративи. Охоплюють тези про необхідність того, аби російсько-українська війна «завершилась»; про те, що «*ця війна – не польська*», тож необхідно припинити постачання зброї Україні та приймати українських біженців у Польщі. Крім того, підгрупа включає твердження , що польська влада хоче посваритися з Росією і негативна оцінка цього явища.

Наприклад, допис @user847283848 у відповідь на пост Менцена з докором про недостатню вдячність України: «*То чому ви вважаєте, що потрібно підтримувати Україну, замість того щоб нормалізувати відносини з Росією та Білоруссю і розпочати нормальну торгівлю? Відмовитися від кліматичних пакетів, забити на ігри з CO2, випровадити український елемент до себе, нехай вони будуть соціальним тягарем для своїх, а не для нас*»[125].

Або коментар @Piotr69505483 : «*В обмін на вето Польщі [заборони на імпорт українського зерна до Польщі] вони атакували польську фабрику у Львові, стверджуючи, що це вина росіян, але де ж Росія, а де Львів!*»[126]

Наратив 1.4: антиукраїнські та антинімецькі наративи. Звинувачення українців в тому, що вони більше тяжіють до співпраці з німцями, а не з поляками,

[123] @NonameUnkn98164. (б. д.). https://x.com/NonameUnkn98164/status/1838492557367464397?s=20
[124] @AVOcado_3110. (б. д.). https://x.com/AVOcado_3110/status/1838485221567598674?s=20
[125] @user847283848. (б. д.). https://x.com/user847283848/status/1704030171047604673?s=20
[126] @TekON00. (б. д.). https://x.com/TekON00/status/1704023705796366576?s=20

що засуджується, оскільки німці економічно експлуатують інші нації, зокрема і поляків. Прослідковується певна образа та шкодування, що Польща «*покладала надії*» та «*інвестувала*» в Україну, а остання – «зрадила».

Наприклад, коментар @TekON00 від 19 вересня 2023 під дописом Менцена, зокрема і про прихильність України до Німеччини: «*Факти такі, що, на жаль, правда до людей не доходить. Тебе одразу ж почнуть обзивати російським агентом чи іншим шпигуном. Я сам переказував гроші на допомогу Україні. Мені страшенно соромно, бо на самому початку я дав себе обдурити "дружніми стосунками"*».[127]

Наратив 1.5: антиукраїнські коментарі та критика польської влади: прем'єр-міністра Дональда Туска, або Президента Анджея Дуди.

Наприклад, коментар @Lucaas1984 «*Пане Славе, пообіцяйте, що ви зруйнуєте нинішню політичну систему, а Туск та інші зрадники, лікарі, знаменитості та інші корумповані покидьки закінчать там, де їм і місце, тобто в землі, за зраду є тільки одне покарання! Бо те, що відбувається в цій країні, викликає лише обурення та злість!!!*»[128]

Група 2: антиамериканські наративи. Ствердження того, що російсько-українська війна – це провина США та КНР, а не Росії.

Коментар @user847283848 від 29 липня 2020: «*Більшість людей не розуміють, що йде війна між США і Китаєм. Вони також не розуміють, що нас чекає криза, якої світ, мабуть, ще не бачив, і що світ, який ми знаємо протягом 30 років після перетворення Європи на економіку, засновану на нафті, закінчується і вибухне з гучним гуркотом*».[129]

Наративи, що поширювали акаунти з кластерів 1-3 в коментарях під попередньо відібраними дописами **Гжегожа Брауна** (лише ті, що включають слова Rzeź або wołyńska або ludobójstwo або Ukraina або UPA або ludobójstwa або Wołyniu або Ludobójstwa або Wołyńskiego або ekshumacje):

[127] @TekON00. (б. д.). https://x.com/TekON00/status/1704023705796366576?s=20
[128] @Lucaas1984. (б. д.). https://x.com/Lucaas1984/status/1704159162848956568?s=20
[129] @user847283848. (б. д.). https://x.com/user847283848/status/1288494740678344705?s=20

Наратив 1.1: антиукраїнські та антиістеблішменські коментарі щодо польської влади. Тези про те, що в Україні панує культ геноциду і водночас критика Польщі як схожої до України через політику привладної верхівки.

Коментар @3691Tough від 14 листопада 2022 : «*Ви праві, пане депутате, як завжди, до речі. Найгірше в цій підлості те, що цей культ вбивства перейняв від необандерівців бандитський угруповання, яке керує Польщею, яке також повинно зустріти відповідну реакцію правоохоронних органів, а перш за все - РІШУЧИХ ПОЛЯКІВ*».[130]

Наратив 1.2: антиукраїнські коментарі щодо недопущення України в ЄС. Теза, що Україна не може стати членом ЄС, поки не буде вирішено питання Волині та ексгумацій.

Коментар @Claudia00275488 від 11 липня 2023 під дописом Брауна, що присвячений так званому Волинському «геноциду»: «*Блокувати вступ України до ЄС, доки не буде цивілізовано вирішено питання геноциду на Волині. Виносити це питання на міжнародну арену*».[131]

Наратив 1.3: антиукраїнські та антивоєнні коментарі. Полягають у тому, що Польща не мусить допомагати Україні у війні, поки українці не спокутують провину за Волинську трагедію. Теза про те, що російсько-українська війна – це справа українців, а не поляків.

Наприклад, коментар @MJ51264158 від 10 липня 2023*:* «*Правда. Винуватці визначені, вибачення висловлені, ми їх прийняли і можна починати будувати відносини на правді. Інакше вони думають, що нічого не сталося, а наші хлопчаки, як Дудаші, роблять вигляд, що нічого не знають, і все гаразд. Поляки не є слугами України, це їхня війна і їхня справа*».[132]

Група 2: антиістеблішментські наративи щодо польської влади. Критика чинного Президента Польщі Анджея Дуди.

---

[130] @3691Tough. (б. д.). https://x.com/3691Tough/status/1592170170868731904?s=20
[131] @Claudia00275488. (б. д.). https://x.com/Claudia00275488/status/1678706809459167232?s=20
[132] @MJ51264158. (б. д.). https://x.com/MJ51264158/status/1678473260449529856?s=20

Наприклад, коментар @RobertN87673032 від 24 січня 2025: «*Я також так інтерпретую поведінку А. Дуди, який не є моїм президентом!!! Вчора президент США Д. Трамп під час тригодинної промови чітко окреслив напрямок розвитку США в контексті ВЕФ, викривши небезпечну поведінку цієї організації. Ні ВЕФ в Польщі!!!*[133]

Група 3: проукраїнські та антиросійські коментарі. Тези, що роблять наголос на російському імперіалізмі та покладають вину в російсько-українській війні на РФ.

Наприклад, коментар @Rado573128 від травня 2025: «*А що ти скажеш про відродження російського імперіалізму? Пам'ятаєш, що росіяни вже напали на Грузію та Україну?*»[134]

Група 4: антибританські коментарі. Британія зображується як актор, що спричиняє війни в Центральній Європі.

Коментар від @MaSpodniesia до допису Брауна, що також носив антибританський характер: «*Англійці дуже зацікавлені в економічному та соціальному захисті Польщі. За лаштунками вони часто підбурювали війни та повстання в Центральній Європі. Шкода, що так мало людей в Польщі це розуміють…*».[135]

Група 5: євроскептичні коментарі. Теза про те, що ЄС продовжує та підтримує війну в Україні та намагається встановити зовнішнє управління над Польщею (особливо Франція та Німеччина), тому Польща не потребує залишатися в складі ЄвроСоюзу. Супутнє твердження про нацизм ЄС.

Коментарі @Pero6728 від 7 травня 2025: «*Польща НЕ потребує ЄС, який продовжує війну і підтримує війну в Україні. Поляки не є дурними людьми, які дозволили б Німеччині та Франції керувати Польщею під прикриттям ЄС. Польща не повинна відправляти своїх людей в Україну, озброювати Україну чи надсилати туди гроші*»[136] та «*Польща НЕ потребує нацистської ЄС. Польща не потребує*

[133] @RobertN87673032. (б. д.). https://x.com/RobertN87673032/status/1882680589511495985?s=20
[134] @Rado573128. (б. д.). https://x.com/Rado573128/status/1921002776575816115?s=20
[135] @MaSpodniesia. (б. д.). https://x.com/MaSpodniesia/status/1566663862690226177?s=20
[136] @Pero6728. (б. д.). https://x.com/Pero6728/status/1920084421383798791?s=20

сатанинської Європейської Союзу, яка вбиває християнство і сімейні цінності, Європейської Союзу, яка хоче контролювати поляків і їхні гроші, Європейської Союзу, яка навчила вас їсти комах і черв'яків».[137]

Або ж коментар користувача @MaaritSV: «*Вся структура ЄС є незаконною! ЄС є відродженням Четвертого Рейху, Звіт військової розвідки США EW-Pa 128 https://archive.org/details/Ew-pa128Report/page/n7/mode/2up*».[138]

Група 6: конспірологічні теорії.

Наратив 6.1: антиукраїнські, антисемітські коментарі, що поширюють конспірологічні теорії. Тези звучать аж занадто відірвано від реальності, так, що не підпадаються під жодну з перелічених вище категорій. Зміст коментарів полягає у тому, що в Україні відбувається бандеризація, керована євреями. Степан Бандера згідно з коментатором був євреєм, як і керівництво СРСР та Йозеф Пілсудський.

Наприклад, коментар від @lordowicz_asia від травня 2025*:* «*Жидівський (пол. 7yd) Ігор Коломойський зі Швейцарії диригує бандеризацією України. Бандера, СС "Галичина" – це жиди, вони мали ‘зв’язки’ з жидами: Геббельсом, Франком, Ейхманом, Розенбергом, Гітлером. Другу світову фінансували пейсаті банки США. Чергова їхня ЗМОВА дала їм Палестину, ось як вони це роблять»,* а також «*Скрізь, де розбрат із сусідньою країною назавжди, наші поразки... недоля — там вони. Нація-паразит, що займається змовами вже 1000 років. Бандера, СС "Галичина" — це жид, Волинь! Ленін = Хаїм Гольдман, НКВС — Троцький — Катинь. Сельман = Пілсудський — 1920 рік. Країну врятував Вінцентій Вітос, а після зречення Сельмана це приховали*».

Наратив 6.1: антиукраїнські, антисемітські та антиамериканські коментарі, що поширюють конспірологічні теорії. Стверджується, що США вже у попередньому столітті за допомогою договорів змусили Польщу сплатити компенсацію за майно жертвам Голокосту, тому Польща, яку американці зараз змушують допомагати Україні не має цього робити, бо вже все віддала.

---

[137] @Pero6728. (б. д.). https://x.com/Pero6728/status/1920080826747740600?s=20
[138] @MaaritSV. (б. д.). https://x.com/MaaritSV/status/1920050845485236587?s=20

Наприклад, користувач опублікував скріншоти, що зображують фрагменти угоди між США та Польською Народною Республікою (ПНР) від 16 липня 1960 року (układ indemnizacyjny), згідно з якою Уряд комуністичної Польщі погодився виплатити США 40 мільйонів доларів, що призначалися для виплати компенсацій громадянам США, чиє майно в Польщі було націоналізоване або відібране комуністами після Другої світової війни[139].

Наративи	Кароль Навроцький	Славомір Менцен	Гжегож Браун
Антиукраїнські антиіммігрантські	+	+	-
Проти інтеграції України до ЄС у зв'язку з Волинською трагедією	-	+	+
Антиукраїнські коментарі в контексті дискусії щодо Волинської трагедії	+	+	+
Антинімецькі	+	+	+
Антинатівські	+	-	-
Антиамериканські	-	+	+
Антибританські	-	-	+
Євроскептичні	-	-	+
Анти-істеблішментські відносно польських політиків	+	+	+
Антиукраїнські антивоєнні; проросійські, або ті, що сприяють РФ	+	+	+
Проукраїнські та антиросійські	-	-	+
Конспірологічні теорії (антиукраїнські та антисемітські)	-	-	+

Таблиця 3.2.1. Результати аналізу ключових наративів акаунтів із ознаками координованої неавтентичної поведінки у коментарях до дописів кандидатів у президенти Польщі

Отже, вибірки акантів, що демонстрували координовану неавтентичну поведінку в коментарях до дописів Кароля Навроцького та Славоміра Менцена

[139] @McandyPl. (б. д.). https://x.com/McandyPl/status/1920938744640684251?s=20

включали менш вузький перелік поширюваних наративів (6 з 12 та 7 з 12, відповідно), порівняно із їхньою більшою різноманітністю у акаунтів, що писали коментарі до дописів Гжегоша Брауна (10 з 12). Антиукраїнські коментарі в контексті дискусії щодо Волинської трагедії, антинімецькі, анти-істеблішментські відносно польських політиків та антивоєнні наративи поширюють коментатори усіх трьох політиків. Коментатори Навроцького та Менцена солідарні щодо важливості поширення наративів проти українських іммігрантів, водночас коментатори Брауна різняться від двох попередніх поширенням нечисленних (1) проукраїнських; (2) євроскептичних; (3) антибританських наративів, а також (4) розповсюдженням теорій змов що не спостерігається у двох інших політиків.

ВИСНОВКИ

Було встановлено, що російська модель інформаційного протиборства (війни) складається із ієрархічно розташованих елементів, взаємозв'язок між якими є наступним: основним підходом до реалізації інформаційної війни є рефлексивний контроль, що здійснюється за допомогою пропаганди та інформаційних операцій, що у свою чергу наповнені дезінформаційним контентом і поширюються за допомогою мереж координованої неавтентичної поведінки (CIB). Ціллю російського інформаційного протиборства та усіх елементів, що воно включає, є вплинути на сприйняття та поведінку ворога (населення та міжнародної спільноти) на всіх рівнях.

Було з'ясовано, що на відміну від західного підходу, де інформаційне протиборство є частиною військового протистояння, особливістю російського ведення інформаційних війн є їхня безперервність та часто невибірковість: Росія використовує інструменти інформаційного протиборства незалежно від наявності відкритого збройного конфлікту з країною-ціллю чи характеру двосторонніх відносин.

За рахунок використання конструктивістської призми було виявлено, що дискурсивне конструювання національних ідентичностей та як наслідок внутрішньо- чи зовнішньогрупова гомогенізація (поділ на «ми-вони») тісно пов'язані із механізмом ведення інформаційної війни, оскільки ціллю ведення останньої є вплив на конститутивні складові (національних) ідентичностей (та інтересів) – ідеї та цінності. Іншими словами, метою інформаційної війни є зміна ідентичності цілі, з тим, аби наблизити її до ідентичності нападника, або спричинити (ментальне) дистанціювання держави-цілі від союзників та порушити співпрацю між ними. Так, фактично, відбувається процес зміни одного «псевдосередовища» на інше, що і є метою пропаганди. Водночас, як передбачає російська модель інформаційного протиборства, використання мереж координованої неавтентичної поведінки (CIB) є одним з інструментів дискурсивного конструювання і зміни (національних) ідентичностей.

Було розроблено та адаптовано до контексту тривимірну Actor-Behavior-Content (ABC) методологію, яка дозволила ідентифікувати акаунти, що демонструють ознаки координованої неавтентичної поведінки, відповідно, за трьома вимірами: неавтентичність профілю користувача (Actor), синхронність масового розповсюдження (ознака того, що англійською можна назвати «purely repetitive amplification») (Behavior) та однаковий зміст наративів (Content). Розроблена методологія може бути використана для подальших досліджень.

Встановлено, що сформована база даних емпіричного дослідження включає 41 допис трьох польських політиків (К. Навроцького, С. Менцена, Г. Брауна) та масив коментарів до них, серед яких в ході 1- етапів аналізу було відібрано 79 акаунтів із ознаками CIB. Заяви кандидатів у Президенти було відібрано за допомогою інструменту соцмережі «X», «Advanced search», із формуванням, запиту для кожного з кандидатів, що включав такі слова як: Rzeź або wołyńska або ludobójstwo або Ukraina або UPA або ludobójstwa або Wołyniu або Ludobójstwa або Wołyńskiego або ekshumacje, з метою включення в базу даних акаунтів, що поширювали б схожі за змістом наративи (Content). Акаунти із ознаками CIB було відібрано з використанням ABC-методології.

З метою виокремлення ключових механізмів поширення російської дезінформації та виявлення їх потенційної схожості з кейсом використання CIB-акаунтів під час польської президентської кампанії 2025 року, було обрано та проаналізовано 5 кейсів. Проаналізувавши радянську операцію «Денвер» можна зробити висновок, що сучасна російська пропаганда успадкувала багато характеристик від радянської, інкорпорувавши зокрема таку рису як багатоканальність та значні обсяги поширення дезінформації, додатково інтегрувавши лише нові засоби її доставки – ботів та тролів. Власне багатоканальність і стала основним фактором успішності Операції «Денвер». Аналіз кейсу російської дезінформації навколо збитого РФ цивільного літака МН-17 дозволив виявити використання таких тактик російської дезінформації як «Заперечення» власної причетності до збиття; «Виснаження» міжнародної спільноти та читачів різними версіями подій; та «Провокації» («операція під чужим

прапором»), що полягали у звинуваченні у збитті літака української влади, якій це нібито було вигідно. Удосконалення вище перелічених тактик під час розгортання кампанії з дезінформації щодо збиття МН-17 дало змогу Росії більш ефективно застосувати ті ж тактики для прикриття російських воєнних злочинів в Бучі, Ірпені, Маріуполі та злочин підриву Каховської ГЕС. Додатково встановлено, що дезінформаційна кампанія покликана приховати злочини в Бучі, була розгорнута РФ у квітні 2022 року проти країн ЄС, включно з Польщею, та полягала зокрема у штучній активізації обговорення теми Волинської трагедії в польських соцмережах, з метою переорієнтувати суспільний дискурс із геноциду в Бучі на те, що поляки вважають геноцидом на Волині.

При аналізі третього кейсу встановлено, що російське втручання у президентські вибори в США 2016 року та Польщі 2025 року мають схожий інструментарій поширення дезінформації. У обох випадках ключовим механізмом впливу виступила координована неавтентична поведінка (CIB): залучення мереж тролів та ботів задля штучного підсилення поляризуючих наративів та впливу на вибір електорату. З'ясовано, що ці операції є втіленням традиційних російського рефлексивного контролю, що реалізується через передачу цільовій аудиторії спеціально підготовленої інформації, задля прийняття нею рішень, що відповідають інтересам Кремля, зокрема, підтримки кандидатів (Д.Трампа чи К.Навроцького), чиї наративи часто є антиукраїнськими, євроскептичними, чи навіть проросійськими.

Якщо російське втручання в американські та польські вибори мають вищеописані схожі механізми розгортання інформаційних операції, то при порівнянні операції «Doppelganger та російського втручання у польські вибори, було встановлено, що використання CIB-акаунтів в медіа просторі Польщі було безпосереднім продовженням операції «Doppelganger». Однак, було виявлено, що тип контенту, яким CIB-акаунти таргетували польські вибори, хоч і містив ті самі шаблони поширення інформації та характеристики профілів, що й звичайна операція «Doppelganger», натомість просував статті у автентичних ЗМІ, а не у фейкових, розміщених на «сайтах-двійниках». Було також встановлено, що

координація Росією неавтентичної поведінки під час президентської кампанії в Польщі 2025 року відповідає одній з цілей російської операції «Doppelganger», розкритою виданням «The Washington Post», а саме, «розкол еліт», «ключовим показником ефективності якої» росіяни зокрема визначають «зріст впевненості в тому, що Польща та Україна не братні народи, а вороги».

Наостанок, було виявлено етапи реалізації операції «Overload», а також її відмінні та спільні риси з операцією «Doppelganger». Схожість між «Overload» та «Doppelganger» полягає в тому, що обидві є російськими операціями з маніпулювання інформацією та втручання (FIMI), що використовують скоординовану неавтентичну поведінку (CIB) та експлуатують бренди західних ЗМІ для поширення антиукраїнських та антизахідних наративів. Ключова відмінність полягає в технічній реалізації: «Doppelganger» базується на клонуванні доменів та перенаправленні користувачів на фейкові сайти-двійники, тоді як «Overload» використовує логотипи західних ЗМІ без переспрямування на клоновані ресурси.

У процесі вторинного аналізу попередньо відібраних акаунтів було здійснено кластеризацію CIB-акаунтів та виокремлено три основних кластери: Кластер 1: акаунти, що відповідають більшості ознак CIB (43 акаунти); Кластер 2: акаунти, що відповідають деяким ознакам CIB (20 акаунтів); Кластер 3: найбільш імовірно автентичні акаунти (16 акаунтів). Такий розподіл було здійснено внаслідок верифікації відібраних за вищеописаною ABC-методологією акаунтів через ШІ «Grok» та ручному перегляду патернів їхньої поведінки. Встановлено, що через специфіку формування емпіричної бази, яка була обмежена конкретною тематикою, акаунти всіх трьох кластерів демонстрували високу, але не абсолютну, однорідність у вимірі «Content». Водночас, Кластер 1 поєднує ознаки неавтентичності профілів користувача (вимір «Actor») такі як нещодавня дата створення, штучно створені імена, відсутність фото профілю, з координованістю поведінки (вимір «Behavior»), що виявлялась у високій інтенсивності ідентичних відповідей та штучному підсиленні («purely repetitive amplification») певних наративів. Натомість Кластер 2 має ознаки координації переважно через вимір

«Behavior», водночас, у вимірі «Actor» імітує легітимність, зокрема через наявну верифікацію від «X» або довший час існування профілю, що дозволяє класифікувати їх як сплячі акаунти («sleepers»), активовані у потрібний момент. Акаунти Кластеру 3 виключено з подальшого аналізу через встановлену автентичність.

Було виокремлено та систематизовано ключові стратегічні наративи, поширювані неавтентичними акаунтами під постами, серед яких: антиукраїнські антиіммігрантські наративи (поширювані під постами Навроцького та Менцена); наративи проти інтеграції України до ЄС у зв'язку з виною за Волинську «*різанину*», а також антиамериканські наративи, (поширювані під дописами Менцена і Брауна); антиукраїнські коментарі в контексті дискусії щодо Волинської трагедії, антинімецькі , анти-істеблішментські наративи щодо польських політиків та антиукраїнські антивоєнні; проросійські, або ті, що сприяють РФ (поширювані під дописами усіх трьох кандидатів); антинатівські наративи (поширювані під дописами Навроцького), і антибританські, євроскептичні та конспірологічні наративи з незначною часткою проукраїнським та антиросійських (поширювані виключно під дописами Брауна). Встановлено, що коментатори дописів Г. Брауна поширюють найбільш радикальний контент, включаючи конспірологічні теорії антисемітського спрямування. Вище описаний результат отримано шляхом проведення аналізу стратегічних наративів та контент-аналізу матеріалів, опублікованих акаунтами всіх трьох кластерів.

Отже, отримані результати мають безпосереднє значення для формування стратегій протидії іноземному маніпулюванню інформацією та втручанню (FIMI). З огляду на те, що координована неавтентична поведінка (CIB) є одним із ключових інструментів ведення Росією інформаційної війни – яка в сучасних умовах є не менш ефективною, ніж конвенційні бойові дії – протидія їй перетворюється на питання національної (в кейсі України) та колективної (в кейсах ЄС та НАТО) безпеки. Оскільки CIB-мережі цілеспрямовано просувають наративи, покликані трансформувати національні ідентичності, переорієнтовувати суспільні інтереси та політичний вектор на користь РФ, їхня діяльність становить системну загрозу

демократичним інститутам як в Україні, так і в країнах ЄС. З урахуванням викладеного, подальші зусилля дослідників, органів державної влади та інститутів громадянського суспільства мають бути зосереджені на вдосконаленні механізмів ідентифікації СІВ-мереж та протидії підривним наративам, що вони поширюють.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Англомовні джерела

1. Alethea Group. (2024). *Writing with invisible ink: AI-powered Russian influence operations* (p. 5). https://alethea.com/hubfs/Alethea-Writing-With-Invisible-Ink.pdf

2. Alliance4Europe. (2024, October 4). *Fool me once: Russian influence operation Doppelganger continues on X and Facebook*. https://alliance4europe.eu/report/fool-me-once-russian-influence-operation-doppelganger-continues-on-x-and-facebook

3. Alliance4Europe. (2025, April 17). *Doppelganger: Poland elections*. https://alliance4europe.eu/doppelganger-poland-elections

4. Chairman of the Joint Chiefs of Staff. (2012). *Information Operations (Joint Publication 3-13)*. https://informationsecurity.info/wp-content/uploads/2021/04/jp3_13.pdf

5. Check First. (2024, June). *Operation Overload: How a coordinated network of anonymous accounts targets fact-checkers and media outlets worldwide*. https://checkfirst.network/wp-content/uploads/2024/06/Operation_Overload_WEB.pdf

6. Digital Forensic Research Lab. (2025). *Election report: Assessment of Foreign Information manipulation and Interference in the 2025 Polish Presidential Elections*. https://dfrlab.org/2025/08/25/election-report-assessment-of-foreign-manipulation-and-interference-in-the-2025-polish-presidential-election/

7. EU DisinfoLab. (2022, September). *Doppelgänger: Media clones serving Russian propaganda*. https://www.disinfo.eu/wp-content/uploads/2022/09/Doppelganger-1.pdf

8. EU DisinfoLab. (n.d.). *Coordinated Inauthentic Behaviour detection tree*. https://www.disinfo.eu/publications/coordinated-inauthentic-behaviour-detection-tree/

9. European External Action Service. (2023). *EEAS threat report on foreign information manipulation and interference threats* (1st ed.).

https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/documents/2023/EEAS-DataTeam-ThreatReport-2023..pdf

10. EUvsDisinfo. (2020, December 3). *Modus trollerandi – Part 1: The straw man*. https://euvsdisinfo.eu/modus-trollerandi-part-1-the-straw-man/

11. EUvsDisinfo. (2020, December 7). *Modus trollerandi – Part 2: Whataboutism*. https://euvsdisinfo.eu/modus-trollerandi-part-2-whataboutism/

12. EUvsDisinfo. (2020, December 11). *Modus trollerandi – Part 3: Attack*. https://euvsdisinfo.eu/modus-trollerandi-part-3-attack/

13. EUvsDisinfo. (2020, December 15). *Modus trollerandi – Part 4: Mockery*. https://euvsdisinfo.eu/modus-trollerandi-part-4-mockery/

14. EUvsDisinfo. (2020, December 18). *Modus trollerandi – Part 5: Provocations*. https://euvsdisinfo.eu/modus-trollerandi-part-5-provocations/

15. EUvsDisinfo. (2020, November 23). *Who benefits from "cui bono"?* https://euvsdisinfo.eu/who-benefits-from-cui-bono/

16. EUvsDisinfo. (2021, January 8). *Modus trollerandi – Part 6: Exhaust*. https://euvsdisinfo.eu/modus-trollerandi-part-6-exhaust/

17. EUvsDisinfo. (2021, January 15). *Modus trollerandi – Part 7: Denial*. https://euvsdisinfo.eu/modus-trollerandi-part-7-denial/

18. EUvsDisinfo. (2024, July 15). *MH17: Ten years of Russian lying and denying*. https://euvsdisinfo.eu/mh17-ten-years-of-russian-lying-and-denying/

19. EUvsDisinfo. (2024, July 29). *The Bucha massacre: How to deflect attention in Poland*. https://euvsdisinfo.eu/the-bucha-massacre-how-to-deflect-attention-in-poland/

20. EUvsDisinfo. (2024, May 29). *Doppelganger strikes back: Unveiling FIMI activities targeting European Parliament elections*. https://euvsdisinfo.eu/doppelganger-strikes-back-unveiling-fimi-activities-targeting-european-parliament-elections/

21. Fighting Fake News. (n.d.-a). *Doppelgänger domain*. Glossary. https://fighting-fake-news.eu/glossary/doppelganger-domain

22. Fighting Fake News. (n.d.-b). *Typosquatting*. Glossary. https://fighting-fake-news.eu/glossary/typosquatting

23. Filipec, O. (2019). Hybrid Warfare: Between Realism, Liberalism and Constructivism. *Central European Journal of Politics*, 5(2). https://www.cejop.cz/wp-content/uploads/2020/01/2019_Vol-05_No-02_Art-03_Filipec.pdf

24. Giles, K. (2016). *Handbook of Russian Information Warfare*. NATO Defense College. https://www.ndc.nato.int/download/handbook-of-russian-information-warfare-by-keir-giles/

25. Goeij, M. W. de. (2023). Reflexive Control: Influencing Strategic Behavior. *Parameters*, 53(4), 2. https://doi.org/10.55540/0031-1723.3262

26. Government of the Netherlands. (n.d.). *Russia responsible for downing of flight MH17*. https://www.government.nl/topics/mh17-incident/achieving-justice/russia-responsible-for-downing-of-flight-mh17

27. *Internet troll | Science | Research Starters | EBSCO Research*. (n.d.). EBSCO. https://www.ebsco.com/research-starters/science/internet-troll

28. Krippendorff, K. (2003). *Content Analysis: An Introduction to Its Methodology*. Sage Publications, Inc.

29. Liebhart, K., de Cillia, R., & Reisigl, M. (2009). *The Discursive Construction of National Identity*. Edinburgh University Press. https://doi.org/10.1515/9780748637355

30. Lippmann, W. (1997). The world outside and the pictures in our heads. In *Public Opinion* (pp. 3–32). Transaction Publishers.

31. Miskimmon, A., O'Loughlin, B., & Roselle, L. (2013). *Strategic Narratives Communication Power and the New World Order*. Routledge.

32. Paul, C., & Matthews, M. (n.d.). *The Russian "Firehose of Falsehood" Propaganda Model*. RAND Corporation. https://www.rand.org/pubs/perspectives/PE198.html

33. Policy Brief. (2023). *Kremlin Watchers Movement Report*. Obserwatorzy Kremla / Kremlin Watchers. https://warsawinstitute.org/policy-brief-kremlin-watchers-movement-report/

34. *Propaganda and Persuasion*. (2014). SAGE Publications, Incorporated. https://csmeyns.github.io/propaganda-everyday/pdf/odonnell-jowett-2018-what-is-propaganda.pdf

35. Report On The Investigation Into Russian Interference In The 2016 Presidential Election (Volume I of II). (2019). https://www.justice.gov/archives/sco/file/1373816/dl?inline=.

36. Rid, T. (2020). AIDS Made in the USA. In *Active Measures: The Secret History of Disinformation and Political Warfare* (pp. 298–312). Farrar, Straus and Giroux.

37. Romero Vicente, A. (2024). *Coordinated Inauthentic Behaviour (CIB) detection tree*. EU DisinfoLab. https://www.disinfo.eu/wp-content/uploads/2024/08/20240805-CIB-detection-tree.pdf

38. Selhorst, A. J. C. (2016). Russia's Perception Warfare. *Militaire Spectator*, 185(4), 151. https://www.militairespectator.nl/sites/default/files/uitgaven/inhoudsopgave/Militaire%20Spectator%204-2016%20Selhorst.pdf

39. Social media disruption in the 2016 U.S. presidential election: Hearing before the Subcommittee on Crime and Terrorism of the Committee on the Judiciary, United States Senate, 115th Cong. 1 (2017). (Ст.5) https://www.govinfo.gov/content/pkg/CHRG-115shrg27398/pdf/CHRG-115shrg27398.pdf

40. The Cybersecurity and Infrastructure Security Agency (CISA). (n.d.). *Social Media Bots Infographic Set*. https://www.cisa.gov/sites/default/files/publications/social_media_bots_infographic_set_508.pdf

41. *The Power of Priming in Politics*. (n.d.). Eustochos. https://eustochos.com/the-power-of-priming-in-politics/

42. Timberg, C., & Romm, T. (2018, January 19). Twitter to tell 677,000 users they were had by the Russians. Some signs show the problem continues. The Washington

Post. https://www.washingtonpost.com/news/the-switch/wp/2018/01/19/twitter-to-tell-677000-users-they-were-had-by-the-russians-some-signs-show-the-problem-continues/

43. Twitter, Inc. (2018, January 19). Update on Twitter's review of the 2016 U.S. presidential election. X Blog. https://blog.x.com/en_us/topics/company/2018/2016-election-update

44. United Nations. (1948). *Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide*. 78 U.N.T.S. 277. https://www.un.org/en/genocideprevention/documents/atrocity-crimes/Doc.1_Convention%20on%20the%20Prevention%20and%20Punishment%20of%20the%20Crime%20of%20Genocide.pdf

45. United States Department of State. (1987). *Soviet Influence Activities: A Report on Active measures and Propaganda, 1986-87*. https://dn790009.ca.archive.org/0/items/dos-report_s-12so-8-12/dos-report_s-12so-8-12.pdf?ref=america2.news

46. U.S. Department of Justice. (2024a, September 4). *Affidavit in support of seizure warrants [Operation Doppelgänger]* (Civil Action No. 24-MN-322). https://www.justice.gov/d9/2024-09/doppelganger_affidavit_9.4.24.pdf

47. U.S. Department of Justice. (2024b, September 4). *Justice Department disrupts covert Russian government-sponsored foreign malign influence operation*. https://www.justice.gov/archives/opa/pr/justice-department-disrupts-covert-russian-government-sponsored-foreign-malign-influence

48. Wagner, A. D., & Koutstaal, W. (2002). Priming. In *Encyclopedia of the Human Brain*. Elsevier. https://doi.org/10.1016/B0-12-227210-2/00286-7

49. We Lwowie spotkała się polsko-ukraińska grupa robocza, która rozmawia o ekshumacjach. (n.d.). *Dzieje.pl*. https://dzieje.pl/wiadomosci/we-lwowie-spotkala-sie-polsko-ukrainska-grupa-robocza-ktora-rozmawia-o-ekshumacjach

50. Wendt, A. (1992). Anarchy is what states make of it: the social construction of power politics. *International Organization*, 46(2), 391–425. https://doi.org/10.1017/s0020818300027764

Україномовні джерела

51. Бабель. (н. д.). Вперше за 10 років Україна і Польща ексгумували й перепоховали жертв Волинської трагедії. Це прорив у відносинах країн — розповятдають археологиня, заступник міністра культури України та історик. https://babel.ua/texts/121230-vpershe-za-10-rokiv-ukrajina-i-polshcha-eksgumuvali-y-perepohovali-zhertv-volinskoji-tragediji-ce-proriv-u-vidnosinah-krajin-rozpovidayut-arheologinya-zastupnik-ministra-kulturi-ukrajini-ta-istorik

52. *Base даних заяв польських політиків-кандидатів у Президенти РП*. (н. д.). Google Таблиці. https://docs.google.com/spreadsheets/d/1aF-fR5gylbWlZUU4jN-tstlXi9NChqrXPVFG-0Ciack/edit?usp=sharing

53. Свобода, Р. (2025, 15 січня). *У Польщі офіційно стартувала президентська виборча кампанія*. Радіо Свобода. https://www.radiosvoboda.org/a/news-polshcha-vybory-prezydenta/33276588.html

54. Центр дослідження ознак злочинів проти національної безпеки України «Миротворець». (н. д.). *Гіркін Ігор Всеволодович*. Портал «Російська агресія проти України». https://rusaggression.gov.ua/ua/hirkin-54f3b9632538f6080b9ccdccee2451bb.html

55. Центр протидії дезінформації. (2025). *Зброя інформаційної війни*. https://cpd.gov.ua/manual/posibnyk-zbroya-informaczijnoyi-vijny/

56. Шатров, Р. (2024, 17 липня). *Справа MH17: що відомо про збиття малайзійського боїнга на Донбасі після 10 років з дня трагедії*. Суспільне Мовлення. https://suspilne.media/792155-sprava-mh17-so-vidomo-pro-zbitta-malajzijskogo-boinga-na-donbasi-pisla-10-rokiv-z-dna-tragedii/

57. xAI. (2026). *Grok* [Велика мовна модель]. https://x.com/i/grok/share/14f0232c60e640b99dc46376c7aeabf3

Російськомовні джерела

58. Герасимов, В. (н. д.). *Ценность науки в предвидении*. https://www.abertzalekomunista.net/images/Liburu_PDF/Internacionales/Gerasimov_Valery/Cennost%20nauki%20v%20predvidenii%20-K.pdf

59. Министерство обороны Российской Федерации. (2011). *Концептуальные взгляды на деятельность Вооруженных Сил Российской Федерации в информационном пространстве*. https://info.publicintelligence.net/RU-CyberStrategy.pdf

60. Родионов, М. А. (1998). К вопросу о формах ведения информационной борьбы. *Военная мысль*, (2), 3–4.

61. The Washington Post. (н. д.). Разверстка цели и показатели эффективности. Раскол элит [Документ]. https://www.washingtonpost.com/documents/c25f192e-2b63-436b-b534-62ab90c8ce30.pdf

Посилання на дописи акаунтів, що належать до мережі координованої неавтентичної поведінки

62. @3691Tough. (n.d.). *Status update*. X. https://x.com/3691Tough/status/1592170170868731904?s=20

63. @Alicja322. (n.d.). *Status update*. X. https://x.com/Alicja322/status/1943651398148628531?s=20

64. @AVOcado_3110. (n.d.). *Status update*. X. https://x.com/AVOcado_3110/status/1838485221567598674?s=20

65. @Bartomi92907818. (n.d.). *Status update*. X. https://x.com/Bartomi92907818/status/1704064124328534265?s=20

66. @Claudia00275488. (n.d.). *Status update*. X. https://x.com/Claudia00275488/status/1678706809459167232?s=20

67. @GdanskiCham. (n.d.). *Status update*. X. https://x.com/GdanskiCham/status/1953168896879673373?s=20

68. @GLORIA029477131. (n.d.). *Status update*. X. https://x.com/GLORIA029477131/status/1811485132915868025?s=20

69. @goglerudycompl1. (n.d.). *Status update*. X. https://x.com/goglerudycompl1/status/1592284259913695232?s=20

70. @Iza66033533. (n.d.). *Status update*. X. https://x.com/Iza66033533/status/1943624102226383053?s=20

71. @Jarema2021PLv2. (n.d.). *Status update*. X. https://x.com/Jarema2021PLv2/status/1858851497817067735?s=20

72. @Jowita_W_. (n.d.). *Status update*. X. https://x.com/Jowita_W_/status/1886514830124646744?s=20

73. @Jzef357589. (n.d.). *Status update*. X. https://x.com/Jzef357589/status/1943574468036825401?s=20

74. @Karol02747340. (n.d.). *Status update*. X. https://x.com/Karol02747340/status/1678507835561320448?s=20

75. @Lucaas1984. (n.d.). *Status update*. X. https://x.com/Lucaas1984/status/1704159162848956568?s=20

76. @MaaritSV. (n.d.). *Status update*. X. https://x.com/MaaritSV/status/1920050845485236587?s=20

77. @Marcin__W. (n.d.). *Status update*. X. https://x.com/Marcin__W/status/1859698623912739224?s=20

78. @MarcinHenka. (n.d.). *Status update*. X. https://x.com/MarcinHenka/status/1886502654190432734?s=20

79. @MaSpodniesia. (n.d.). *Status update*. X. https://x.com/MaSpodniesia/status/1566663862690226177?s=20

80. @MJ51264158. (n.d.). *Status update*. X. https://x.com/MJ51264158/status/1678473260449529856?s=20

81. @NawrockiKn. (n.d.). *Status update*. X. https://x.com/NawrockiKn/status/1858812526391066994?s=20

82. @NonameUnkn98164. (n.d.). *Status update*. X. https://x.com/NonameUnkn98164/status/1838492557367464397?s=20

83. @pawel_ns. (n.d.). *Status update*. X. https://x.com/pawel_ns/status/1858851863317090307?s=20

84. @Pero6728. (n.d.). *Status update*. X. https://x.com/Pero6728/status/1920084421383798791?s=20

85. @r1kuOfficial. (n.d.). *Status update*. X. https://x.com/r1kuOfficial/status/1838490795831181674?s=20

86. @Rado573128. (n.d.). *Status update*. X. https://x.com/Rado573128/status/1921002776575816115?s=20

87. @RobertN87673032. (n.d.). *Status update*. X. https://x.com/RobertN87673032/status/1882680589511495985?s=20

88. @Shpacoo. (n.d.). *Status update*. X. https://x.com/Shpacoo/status/1971571966445535296?s=20

89. @Tadeusz8400. (n.d.). *Status update*. X. https://x.com/Tadeusz8400/status/17040268647532626 84?s=20

90. @TekON00. (n.d.). *Status update*. X. https://x.com/TekON00/status/17040237057963665 76?s=20

91. @user847283848. (n.d.). *Status update*. X. https://x.com/user847283848/status/17040301710476046 73?s=20

92. @Zofia25771236. (n.d.). *Status update*. X. https://x.com/Zofia25771236/status/18865072742498878 08?s=20

Додаток А

Класифікація та зміст дезінформаційних наративів Російської Федерації щодо збиття рейсу MH17

Дискредитація розслідування та міжнародних інституцій (JIT), звинувачення у необ'єктивності:

- Докази JIT були підроблені у Photoshop.
- JIT виключила Росію з розслідування та ігнорувала її докази.
- JIT призупинила розслідування через нібито брак доказів.
- Голландські експерти знищують докази.

Пряме звинувачення України чи Західних країн:

- Секретний свідок: літак збив український пілот (штурмовик Су-25).
- MH17 збили з «Бука» з території, підконтрольної Києву.
- Спецслужби Нідерландів підтвердили, що літак могла збити лише Україна.
- MH17 збили за наказом США(ЦРУ).
- Нідерланди опосередковано визнали власну причетність до трагедії.
- ЄС та Україна змовилися, щоб приховати правду.

Виправдання Росії, вказуючи на наявність доказів її невинуватості:

- Міжнародний суд ООН фактично став на бік Росії у справі MH17.
- Москва надала ICAO (The International Civil Aviation Organization) докази того, що Росія не має відношення до катастрофи.
- Коломойський має покинути Україну, бо знає правду про MH17.
- Спецслужби Нідерландів підтвердили, що літак могла збити лише Україна.

Прив'язка MH17 до інших подій для створення картинки «світової змови»:

- Звинувачення Росії — частина кампанії з метою зіпсувати ЧС з футболу (2018 рік)

- Атаки на Ізраїль 7 жовтня були операцією під фальшивим прапором, як і збиття MH17.

Додаток Б

Детальний аналіз мета-наративів російської операції впливу «Doppelganger» у польському інформаційному просторі

Щодо мета-наративу (1), то найбільш згадуваними були економічні проблеми (фігурували у 33 дописах, з яких 13 були присвячені темам, пов'язаним з Україною, присвячені Україні, українцям, українським біженцям, чи підтримці України у війні з Росією). Також широко обговорювались питання міграції (17 дописів) та аспект національного суверенітету Польщі (15 дописів), тоді як 13 дописів знову ж таки стосувалися війни в Україні. 5 підкреслювали занепокоєння щодо українського зерна, причому один допис також стосувався війни та містив зображення протестів фермерів. Загалом, під час виборчого періоду [в Європарламент] дописи приділяли увагу темам, що ставили під сумнів союз з ЄС, що відповідає стратегічній меті Кремля - сіяти розбрат у ЄС та підривати європейську єдність.

Стосовно мета-наративу (2) лунала критика як на адресу прем'єр-міністра Дональда Туска (35 дописів), на адресу президента Анджея Дуди (5), так і на адресу обох (5). Уряд критикували зокрема і через те, що «він піддається іноземному впливу» (17 дописів – Польща є маріонеткою ЄС, 2 – США, 1 – НАТО, і ще 12 дописів, називаючи Польщу залежною не вказували від якої країни). Крім того, у більш ніж 14 дописах польську владу критикували за підтримку України, переважно через економічні наслідки для Польщі та приплив мігрантів.

Щодо мета-наративу (3), то автори 39 дописів критикували Захід, зосередившись, на критиці ЄС (34 дописи), що ймовірно, пов'язано із виборами до Європейського парламенту. Примітно, що ці дописи не зосереджувалися на війні в Україні, а містили згадки про трагедію на Волині (3 дописи), інтеграцію України до ЄС (1 допис) та вигоди для України.

Щодо мета-наративу (4), то у 35 дописах так чи інакше звинувачували Україну у негативному впливі на Польщу. Лунали наративи, що «Україна винна у Волинській трагедії» (5 дописів) чи «у втраті Польщею Львова» (1 допис), у тому, що поляки втрачають роботу (2 дописи). Інша підгрупа просто делегітимізувала

українське керівництво в контексті російсько-української війни, переважно Зеленського (5 дописів: корупціонер, ініціатор війни та її розширення на Польщу), або стверджувала, що Україна не має місця в ЄС (4 дописи), що Україна отримує всі вигоди, а Польща залишається ні з чим (6 дописів) і т.п. Лунали і заклики припинити допомогу Україні, оскільки Україна навмисно втягує інших (Польщу) у конфлікт, що шкодитиме національним інтересам Польщі; або ж тези, що «конфлікт є лише хитрощами США»; чи наратив, що війна не має сенсу або буде програна Україною.

Додаток В

Типологія та приклади візуального контенту російської дезінформаційної операції «Overload»

Автори звіту доводять скоординованість кампанії, вказуючи на значні аномалії. 29 лютого 2024 року на адресу факт-чекерської організації «CORRECTIV» було надіслано лист із темою «будь ласка, перевірте», при чому що лист був частково написаний російською мовою. Того ж дня автори звіту встановили, що CheckFirst, Faktabaari, Gwara та CORRECTIV отримали листи з тією самою темою і змістом, але з іншої електронної адреси та англійською мовою. Крім цієї аномалії, свідченням скоординованості кампанії може слугувати те, що, по-перше, електронні адреси, з яких було розіслано листи, часто відповідають певному шаблону імен: ім'я+прізвище+номер@gmail.com, що може свідчити про те, що це не автентичні акаунти, а систематично створені облікові записи. По-друге, автори звіту за допомогою таких інструментів як GHunt та EPIEOS, виявили зміни в обліковому записі Google, такі як модифікація інформації про профіль, контактних даних, оновлення фотографії профілю та інші. Згідно з інформацією про останні редагування профілю Google (last profile edits information), облікові записи, схоже, було оновлено або активовано спеціально для цієї кампанії.

Автори звіту приділяють значну увагу аналізу стратегічного вибору візульного контенту, оскільки він ефективніше та швидше за текстовий формат виконує задачу введення цілей в оману. Звіт виокремлює 4 типи маніпулятивного контенту, спрямованого на аудиторію ЄС:

(1) Маніпулятивні відео, марковані логотипами авторитетних ЗМІ або легітимних організацій. Вони зазвичай короткі, до 2 хвилин, із субтитрами різними переважно німецькою, французькою та англійською мовами. Часто містять «стокові кадри», отримані за ліцензією або з бібліотек без роялті, або перероблені кадри з існуючих відео, здебільшого взяті з YouTube.

(2) Фотографії фейкових графіті, нібито зроблені в різних місцях європейських міст. Малюнки графіті оманливо накладаються на справжні

фотографії міських пейзажів. Більшість цих фотографій походять з Німеччини та Франції.

(3) Оброблені відео/фотографії, що імітують Instagram Stories, видаючи себе за акаунти публічних осіб, створені виключно у вертикальному форматі, щоб відтворити інтерфейс Instagram.

(4) Оброблені скріншоти статей, призначені для імітації інтерфейсу авторитетних західних новинних веб-сайтів.

АНОТАЦІЯ

Кваліфікаційної роботи

Тема: Неавтентична поведінка в інформаційному просторі Польщі під час президентської кампанії 2025 року

Здобувачка: Романова Олександра Олексіївна

Рік навчання: 4-ий рік навчання

Факультет соціальних наук і соціальних технологій

Науковий керівник: Осадчук Роман Юрійович

Рецензент_____

Захищена “ ___”_____ 2026 р.

Короткий зміст роботи

Робота присвячена дослідженню використання Росією координованої неавтентичної поведінки (CIB), ідентифікованої у коментарях до заяв кандидатів у Президенти Польщі, як інструменту реалізації інформаційної війни та впливу на результати польських президентських виборів 2025 року. У межах конструктивістської парадигми використання мереж CIB (ботів та тролів) для дискурсивного конструювання ідентичностей розглядається як невід’ємний механізм інформаційної війни, оскільки її метою є трансформація конститутивних складових ідентичності (ідей та цінностей) опонента. Дослідження фокусується на зборі емпіричної бази даних заяв польських політиків та ідентифікації координованої неавтентичної поведінки у коментарях до них за рахунок застосування Actor-Behavior-Content методології, з подальшою кластеризацією ідентифікованих акаунтів. Додатково використовується метод аналізу стратегічних наративів, з метою виокремлення наративів, поширюваних CIB-акаунтами та оцінки їх відповідності російським цілям з підриву українських та європейських державних інститутів – зокрема, відповідності цілям операції «Doppelganger». Робота акцентує увагу на інструменталізації CIB-акаунтами теми Волинської трагедії, задля створення розколу між польськими та українськими елітами та підриву міждержавної співпраці. Додаткову перспективу дослідженню надає історичний аналіз п’ятьох кейсів російських інформаційних операцій, здійснення

якого дозволяє простежити еволюцію радянського (російського) підходу до ведення війн в інформаційні площині. Зокрема робота розкриває особливості радянської операції «Денвер», дезінформаційної кампаній навколо збиття цивільного літака МН-17, російського втручання в американські вибори, так само як і аналіз сучасних операцій РФ «Doppelganger» та «Overload».

Ключові слова: інформаційна війна (протиборство) Російської Федерації, рефлексивний контроль, дискурсивне конструювання національних ідентичностей, координована неавтентична поведінка (CIB), інформаційний простір Польщі, польська президентська кампанія 2025 року, Волинська трагедія, антиукраїнські наративи.

Short summary:

This study examines Russia's use of coordinated inauthentic behavior (CIB), identified in comments on statements made by Polish presidential candidates, as a tool for waging information warfare and influencing the outcome of the 2025 Polish presidential election. Within the constructivist paradigm, the use of CIB networks (bots and trolls) for the discursive construction of identities is viewed as an integral mechanism of information warfare, as its goal is to transform the constitutive components of the opponent's identity (ideas and values). The study focuses on compiling an empirical database of statements by Polish politicians and identifying coordinated inauthentic behavior in the comments below the statements using the Actor-Behavior-Content methodology, followed by cluster analysis of the identified accounts. Additionally, the method of strategic narrative analysis is used to identify (sub)narratives disseminated by CIB accounts and assess their alignment with Russian objectives to undermine Ukrainian and European state institutions – especially, their alignment with the objectives of Operation "Doppelganger". Particularly, the study revealed that CIB accounts exploited the topic of the Volyn tragedy to sow discord between Polish and Ukrainian elites and undermine interstate cooperation. A historical analysis of five cases of Russian information operations provides an additional perspective on the study, allowing us to trace the evolution of the Soviet (Russian) approach to waging war in the information domain. Particularly, the study examines the specifics of the Soviet "Denver" operation,

disinformation campaigns surrounding the downing of civilian flight MH-17, Russian interference in the U.S. elections, as well as an analysis of the Russian Federation's current operations "Doppelganger" and "Overload."

Key words: Russian information warfare, reflexive control, discursive construction of national identities, coordinated inauthentic behavior (CIB), Poland's information space, the 2025 Polish presidential campaign, the Volyn tragedy, Anti-Ukrainian narratives.